

Magyar Református Nevelés

református pedagógiai szaklap – I. évf. 2. szám

2000. február

Tematikus szám
a felsőoktatásról

A TARTALOMBÓL:

Szabó Sándor:
85 esztendeje hunyt
el Baksay Sándor

Szűcs Ferenc:
A XXV. század
református lelkésze

Felekezeti közti
alapítványi egyetem
Romániában

Kovács J. Gábor:
Református
felsőoktatási
kollégiumokat!

A lelki tartást kell megőrizni!

Részlet Orbán Viktor kecskeméti ökumenikus imaesten tartott előadásából

it vár az ország azoktól, akik egyházi iskolába járnak? – tették fel Orbán Viktor miniszterelnöknek a kérdést az év elején a kecskeméti református templomban tartott ökumenikus imaesten. – Ahhoz, hogy erre a kérdésre válaszoljak legalább két kifejezést kell tisztázni: mi az ország és mi az egyházi iskola. Az utóbbi kérdésben Önök a szakemberek – szölt a miniszterelnök az egyházi iskolák oktatóihoz. – De miután Önök nemcsak azokat a gondolatokat vallják, amelyekkel az iskolában találkoznak, néhány szót szólnom kell az országról.

Furcsa szokások járnak mostanában. Gyakorta hallani arról, hogy a nemzet, az ország, a haza idejétmúlt kifejezések. A modern ember már nem ezekben a kategóriákban gondolkodik, helyettük az önmegvalósítás lehetőségeit kutatja, és végtelenen – vagy ha úgy tetszik végzetesen – racionális választ keres a lét nagy kérdéseire. Van-e hát manapság értelme annak a szónak, hogy ország? A múlthoz vagy a jövőhöz tartoznak azok az emberek, akik olyan kérdéseket feszegetnek, hogy mit vár tőlük a haza?

Csak azok tudják igazán, milyen fontos az ország, akik elveszítették vagy valamilyen okból arra kényszerültek, hogy elhagyják a hazájukat. Minden itt élőnél kifejezőbben mondja el Wass Albert a Bujdosó imája című versében, hogy hol van az otthon: „Csak haza jussunk végre, hogy beszélhessünk magyarul a földhöz és megértsük, amit zúgnak a szelek.”

Kicsit úgy vagyunk a magunk hazájával, mint a szüleinkkel. Tudjuk, mások is lehetnek jó szülők, sőt még az is megesik, hogy másoknak jobb szüleik vannak, de az ember azért csak a sajátjait szereti, azokhoz ragaszkodik a legjobban. Ez az érzés nem egyszerűen a családban, de nagyobb közösségekben is érvényes lehet. Hazánknak egyik nagy átka, hogy a legtöbbször hivatott tehetségek fiatalon elhagyják Magyarországot és máshol keresnek boldogulást. De szabad-e az embernek elhagynia saját hazáját? Ebben a kérdésben eligazítást adhat a protestáns egyházak külföldre küldött diákjainak életútja. Hiszen a magyar egyházak régen sem szigetelték el magukat és híveiket, épp ellenkezőleg, szét akarták küldeni fiaikat a világba: hadd lássanak, hadd tanuljanak, hadd gyarapodjanak – és azután hadd térjenek haza. A külföldre küldött diákok szinte kötelességszerűen hozták magukkal könyveiket az idegenből, s teremtették meg a későbbi nagy könyvtárak alapjait.

Azt tanácsolom azoknak a végzős diákoknak, akik úgy érzik, hogy szűk nekik ez az ország, szűk nekik az iskola, és el tudnának igazodni már a nagyvilágban is, hogy menjenek, keressék a boldogulás lehetőségeit, járjanak iskolába külföldön, de keressék és várják azt a pillanatot amikor egy belső hang megszólal: „eljött az ideje, hogy most már hazajöjj, és amit külföldön megtanultál, azt idehaza az egész ország javára kamatoztasd.”

Egyetemi éveim alatt az egyházi iskolákból kikerült diáktársaim közül többen úgy emlékeztek vissza kollégiumi idejükre, hogy sok szigorúságot kellett elszenvedniük, melyek nélkül azonban nehezebben boldogulnának, talán helyt sem állnának az életben. Az egyházi iskolákból kikerülő emberek jól tudják, úgy kell élniük, hogy egyszer majd mindenről számot kell adniuk. Aki ennek a tudásnak a birtokában van, az könnyebben birkózik meg a mindennapok nehézségeivel, és anélkül, hogy megtagadná önmagát, találja meg kérdéseire a helyes választ. Magyarország azt várja az egyházi iskolákban végzett diákoktól, hogy azt a lelki tartást, amit tanáraiktól, nevelőiktől kaptak, őrizzék meg életük végéig és adják tovább gyermekeiknek is, hiszen ezzel tehetnek legtöbbet a hazájukért.

Szabó Sándor

85 esztendeje hunyt el Baksay Sándor

„Rabszolgák leszünk, ha nem tanulunk”

Bevezetés

Baksay Sándor, az Ormánság szülötte, a Felső-Kiskunság fővárosának, Kunszentmiklósnak 40 évig református lelkipásztora, a Dunamelléki Református Egyházkerület püspöke rendkívül sokoldalú személyiség volt. A tudós Baksay elsősorban barátjának, Hermann Ottónak unszolására foglalkozott néprajzzal, részt vett az Osztrák-Magyar Monarchia írásban és képekben című monumentális munka megalkotásában. A szépíró Baksay több népi és vallásos tárgyú regényt, novelláskötetet (Pusztai találkozás, Patak Banya stb.) írt, nagy jelentőségűek műfordításai, többek között a János Vitéz és a Toldi magaságába emelkedő, magyaros verselésű Homérosz fordításai. Baksaynak, az iskolateremtőnek köszönheti Kunszentmiklós, hogy ősi scholája, a debreceni kollégium particulája önálló főgimnáziummá lett. A lelkész Baksay 1878-ban főesperes, majd 1904-től haláláig superintendens (püspök) lett. E dolgozat Baksay Sándor – páratlanul szép, meggyőző, a Szent Lélek erejét tükröző – igehirdetéseiből kibontakozó emberképéhez szolgál adalékkul.

Forrás és módszer

Baksay hatalmas életművét a lelkipásztor nevét 1925-től felvevő kunszentmiklósi Református Reálgimnázium kérésre Vargha Tamás tiszteletes kezdte el kutatni, majd Baksay unokaöccse dr. Hetessy Kálmán kecskeméti református lelkipásztor rendezte sajtó alá. A négykötetes mű Ravasz László püspök előszavával jelent meg 1930-ban.¹

Baksay minden írásában az Emberről ír – az Emberről, mint Isten képmásáról. Az Emberről az embernek szól: hogy hogyan válhat Isten képmásává. E dolgozatban – kiragadva egy-egy példát Baksay pedagógiához kapcsolódó igehirdetése közül – azt az örökséget mutatnám be, mely a mai napig aktuális és jövőbe mutató, követhető (magyar) emberkép. „Baksaynál alig ismerte valaki jobban a magyar lelket. S alig ismerte jobban a módszert, amellyel a magyar lelket tanítani és nevelni lehet.”²

Az (magyar) Ember helye a világban

A homo sapiens, a bölcs ember talán attól sapiens, hogy a lelke mélyén tudja: van hely számára a világban. Az ember, mégis, évezredek óta azzal viaskodik, hogy hol is van ez a hely – a honnan hová(?) örök

kérdése izgatja. Baksay az Ó- és az Újszövetség alapján keresi a választ: „Az ember porból vétetett; utoljára állott elő a lények sorában, testi erejére, egyes érzékei fejlettségére nézve alantabb áll sok állatnál: de ez a gyarló és tehetetlen teremtmény mégis csak a teremtés királya, Isten képével felékesítve. (...) Ez a kicsiny és erőtlén teremtés, melyet embernek nevezünk, bír valami különös tulajdonsággal; határozhat sorsa felett, ellene állhat, vagy engedelmeskedhetik saját léte törvényeinek. Egyszóval *szabad* és ebben áll az ő nagysága. (...) az ember méltósága iránti hitet az Evangélium törvénybe iktatta s többé el nem törölthetik; az a könyv, mely néhány alsórendű munkásnak és kézművesnek élettörténetét a Megváltóé mellé helyezte, az emberi nemzet aranybullájává, az emberi jogok pragmatika szankciójává lett.”³

Baksay az evangéliumi embert kereste és építette hívei lelkében. A más népek feltétel nélküli tisztelete mellett sohasem rejtette véka alá magyarságát és felelősségét vére és nemzete sorsáért:

„A magyar földművelő és a magyar mesterember természeti ész és értelmesség tekintetében vetekszik más országok földművelőivel és mesterembereivel, sőt felül is múlja azokat... ha ezer esztendeig lépést bírtunk velük tartani, annál nagyobb szégyen, hogy az utolsó évtizedekben oly messze elmaradtunk mögöttük. (...) Ah! Mily fájdalommal kell kimondani, hogy ha a mi áldott és nagyemlékű atyáink drága nemzete elfonnyad, elsatnyul: annak oka nem a mi szegénységünk, nem a mi csekély számunk, nem a mi testvértelenségünk, – annak oka a mi tudatlanságunk lesz.

Ilyen pusztulást nem egyszer állott ki a mi hazánk. De talán nem lesz többé ilyennek kitéve. Nem! Most más veszély fenyeget, sokkal iszonyúbb, mert helyrehozhatatlanabb, mintha ellenség pusztította. Hajdan, amikor török dúlta, a tatár égette ezt a szép országot és százezerrel fűzte rabláncra ifjait és szüzeit, a nemzet virágait, – a pusztulás rettenetesnek látszott, de csak *látszott*. A romok, melyeket elhagyott, megmaradtak s megmaradt a föld a romok alatt mienknek. S a romokból még lehet építeni, ha van hova. Most okosabbak mégtámadóink, mint a török-tatár. Nem gyűjtják fel házaikat, nem tapodják le, nem harácsolják el vetéseinket, nem is jönnek sereggel, hanem egyenként; jönnek ásóval és kapával, jönnek kitartó, éjet-napot egygé tevő

Dürer: Simon Péter

szorgalommal, jönnek a forgácsot és hulladékot is összetakaró gonddal, jönnek rendszeretettel, jönnek mértékletességgel, nem gyújtogatva, hanem pénzen összevásárolva mindent.⁷⁴

Baksay csak az evangélium erejével politizált, történelmi példázatai is ezt szolgálták. A pór népet egyenlőnek tekintette a gazdagokkal, a hatalom ellen sohasem lázadott, hisz a társadalom rendjét éppen biblikus alapon vezette le, és szolgált. Mint püspök számos megható és felemelő gyászbeszédet írt és mondott (Jókai Mór, Kossuth Lajos, Erzsébet királyné, Török Pál emlékére). A legfájdalmasabb talán az értelmetlenül elpusztult Rudolf királyfi feletti emlékbeszéde:

„Négyszáz esztendeje, hogy meghalt Mátyás király. *Oda az igazság!* – mondja azóta a magyar. De sokkal inkább mondhatná: *Oda a magyar szó.* Igen! Négyszáz esztendő óta nem szólt hozzánk magyarul Mátyás király trónja, és nem értette a mi nyelvünket. – És most – álomnak is sok volna – mintha ez ifjú alakját vette volna fel a nagy király! Akit meg nem büvölt lelke tükörének, szelíd kék szemének tiszta sugárzása, megigézik, megszédítik azok a beszédes ajkak, melyen lány zengéssel csörgedez az édes magyar szó.”⁷⁵

„Vegyük fel Jézus kicsinyjeinek gondját”

Baksay Sándor a kiskunhalasi Hetessy Viktóriával kötött házasságot. A többévtizedes frigy boldogságát a gyermektelenség felhője árnyékolta be. A hitvestársak azonban megnyugodtak Isten akaratában. Baksay különös gonddal ügyelt a kisdedekre. Különösen az árvák és a nehéz sorsú gyermekeken segített. Páratlanul szép, irodalmi értékű gyászbeszédet szólnak a fiatalon elhunyt ifjak, leánykák és árvák életéről.

Baksay ekléziája mellett ott volt az évszázadok múltját őrző algimnázium. A szentmiklósi lelkipásztort elődeihez méltón, sőt azokat túlszárnyalva foglalkoztatta az iskolaügy. E latin-görög műveltségű tudós pap, ki nemzeti identitását mindig szem előtt tartotta, az evangéliumi ember formálásának elsődleges helyszínéül a keresztyén családot, és az azzal együttműködő keresztyén iskolát nevezte meg. Élete szorosan összeforrt a XIX–XX. századforduló református iskolaügyével.

„A szegény reformáció otthagynván Egyiptomot, annak gazdag papjait, fényes oltárait, homályos klostorait – egyfelől Isten igéjét bocsátja szabad szárnyakra, másfelől a templomok árnyékában iskolákat épít, gyermekeket oktat, mert tudja, hogy az Isten igéje is érthetetlen az éretlen embernek.”⁷⁶

Baksay igényesen, példamutatóan formálta ekléziáját és a kunszentmiklósi református gimnáziumot. Igehirdetéseiben olykor szelíden, olykor ostorozva „ösztönzi a szülőket” gyermekeik nevelésének helyes ügyére:

„A fecske fészket rak. Csak azért rakja, hogy fiait kiköltse és felnevelje benn, de maga ebben nem lakik.

Csudával látjuk, minő fáradhatatlan szorgalommal hordja reggeltől estig, hétről hétre az eledelt a fészek szélén várakozó kicsinyeknek. Keresztyén atya és anya! Nagy és nehéz ezé a kismadaré, de nagyobb és nehezebb a tied – jól tudom –, de szentebb és áldottabb mindennél – azt is tudom. Ők csak testi eledellel táplálják kicsinyeiket napról-napra s ha kiröpítik őket; többé nem gondolnak velők: te felelős vagy a gyermeked jövőjéért is. (...) Igen, földi javakat hagyni nem adatott minden atyának, anyának; de nincs senki, ha még oly szegény is, akinek módjában nem állna gyermekeit kegyesen és isteni félelemben nevelni. Akármilyen erőtlen madárka, akármilyen gyenge fecske, oda megrakhatja fészket a templom falába; akármilyen szegény anya, a te gyermekeidnek hajlékává teheted az Örökkévalót.”⁷⁷

A gimnázium tanári karába neves tudós embereket hívott. Szállóigévé vált az a mondása, hogy „aki latinul tud az mindent tud.” Nagyon szerette a tanulókat el-elcsípve vizsgáztatni egy kicsit. Játékos szőrejtvényeket, folytatandó idézeteket adott nekik. S a tudományért soha el nem maradt a jutalom. „A Világ halad. A tudomány és bölcsesség győz mindenütt. Ma már nem úgy van mint hajdan, ma már nem az erőtlen lesz rabjává az erősnek, nem a paraszt a nemesnek, nem a szegény a gazdagnak, hanem a tudatlan a tanultnak. Hiába leszünk vitézek, – nemesek, gazdagok: rabszolgák leszünk, ha nem tanulunk.”⁷⁸

Amíg világ a világ az iskola pénzbe kerül. Legyen bármilyen formációja az emberi nemzetnek, az iskolaügyre mindig nagyon nehezen gyűlik a pénz. Baksay mégis töretlen marad. Tudja, hogy ha az iskola az anyagi versenyben alulmarad, akkor a gyülekezet és a város, közvetve a nemzet lesz a vesztes. Teljes vagytonát a gyülekezetre és az iskolára hagyja, s halála után ebből gyarapodnak épületeink.

„Ha mi csak azokat a morzsalékokat adnánk a szegény gyermekek nevelésére, melyeket házőrző ebeinknek adunk: tíz év múlva nem kellene házőrző ebeket tartani a tolvajok ellen; ha mi azt a költséget, fáradságot, melyet a gonosztevők hajhászására, fékentartására fordítunk – azok jobbítására fordítanánk, – az emberi nem elesett részéből igen sok megmentné az örök haláltól. Ha a tömlöcök tégláiból iskolákat raknánk, ha az ügyes poroszlók helyett mindenütt lelkiismeretes tanítókat állítanánk, – ha a statárium helyett az Evangélium volna útfeleken kiragasztva, ha a közönséges társaság nem növesztené az elhagyott gyermekeket, mint a vad kendert magának ostorul, – akkor közelebb jönne az idők teljessége.”⁷⁹

„Egy ügyűek” – a tisztaszívűek

Baksay emberképe az evangéliumi ember. Az Újszövetségben kinyilatkoztatott fiúisten emberi alakot öltött képe. Tiszta, egyszerű, de aki követni akarja sok nehézséggel szembesül. Baksay tudja ezt. Jól ismeri

hívei lelkületét. Igehirdetéseiben jól követhető a kisváros életének minden rezdülése. Mindenre reagál, de nem fedd, csak megszegyenítően szelíden példáz. Ebben van erénye. Nincsenek, nem lehetnek hangfelvételeink róla, nem tudjuk milyen volt orgánuma, de az olvasott igehirdetéseit nem lehet kiabálva, harsogva elmondani, csak szelíden és alázattal.

„... az alázatos szó nem fejezi ki tökéletesen azt az értelmet, melyet az evangélium eredeti betűje jelent; hogy egy új szót kellene alkotnunk e fogalom jelzésére, ami azonban a nyelvészek dolga s nem pedig a prédikátoré, kinek csak a használatban lévő szavakkal lehet magát megértetni. Legjobban helyettesíthetné ezt a szót az együgyűség, nem a mai értelemben, midőn egynek vettük a cselekvés és észbeli korlátozottsággal – bárgyúsággal; hanem abban az értelemben, amint atyáink használták s egy ügyű alatt értették az olyan embert, akinek egy ügye, – az az egy határozott, félre nem magyarázható, általános elve van; a vallási nyelven, aki egy ügyre, egy dologra függeszti szemeit, akinek tehát nincs több egy céljánál s akinek e célhoz nincs több eszköze egynél; – s e meghatározások szerint a mi atyáink vallási dolgokban ezt a mai értelemben nem igen kívánatos kifejezést: együgyűség használták a tűrés, szelídség, lemondás, továbbá az egyenesség, őszinteség, szóval az erőszak és csalárdságot kizáró szívjószág egy szóval való jelzésére.”¹⁰

Baksay egy ügyű ember volt. Az evangélium ügyéé. Az evangéliumi ember formálását az evangéliumi példán, s az Isten fia emberi testet öltött példázatán mutatta be. Ennek megértésére nem elegendő a Biblia, nem elegendő a kiváló prédikátor, ehhez önmagunk „ó-emberének” felismerése, és leküzdése kell. És a tiszta szív, melyet Baksay sok-sok igehirdetésében tár elénk: „A tisztaszívűek azok, akik fölött nem bírnak uralkodni a lélek ellen viaskodó testi szenvedélyek, melyek az embert megalacsonyítják és képtelenné teszik a mennyei dolgok szeretetére, méltatlanokká azok keresésére.

A tisztaszívűek azok akik nem alkalmazkodnak a világ szeretetéhez, mely még az erényből és kegyeségből is érdekbeli számításokat, eszélyes kalkulákat alkot.

A tiszta szívek végre azok, amelyek nincsenek át meg átüszkösödve az önzés bélpokla, ezen kapitális erkölcsi hagymáz által, mely minden más lelki nyavalyát magában foglal, mely a magunk hasznát tevén a világ központjává, azt cselekszi, hogy mindent a magunk érdekéből, a mi nagyravágyásunk, a mi kevélységünk, a mi élvezeteink szempontjából tekintünk.”¹¹

Epilógus: Baksay Sándor öröksége

Több mint 40 évi elhallgatás után a kunszentmiklósi gimnázium 1989 óta újra Baksay nevét viseli, és ismét a református egyház kebelén belül működik. Annak idején Hermann Ottó így köszöntötte a püspökké választott Baksayt:

„Tisztelt és szeretett igaz Magyar Papom!

Amikor a legmagyarabb egyházak többsége a legfőbb magyar méltóságra emelte: nem üdvözöltem, noha egykoron házánál megosztotta velem a falatot.

Megmondom az okát!

Megvártam: hű marad-é nyájához, hű őre és ápolója a magyar szellemnek ott, ahol él. Vagy követi a hívogató-csalogató szózatot, mely fénnel kecsegtet, de meleget nem adhat – mert magának sincsen. Csak ma tudtam meg, ragaszkodik a helyhez, nem hagyja el híveit. (...) Öreg híve: Herman Ottó”¹²

Baksay hűsége példamutató számunkra. Emberi példája, – hogy itt a végeken is lehet valaki tudós, művész, evangéliumi lelkületű prédikátor, s felelős beosztású, nemzetéért küzdő férfiú – irányadó. Baksay örökségét nem szabad felélnünk, elfelejtenünk. Hozzá méltó hűséggel gondoznunk kell. Hogyan tudunk sáfárkodni a magyar szellem e gazdag kincsével? Neve mellé – melyet iskolánk visel – oda tudjuk-e tenni nemzedékről nemzedékre szellemi örökségét?

Baksayval kapcsolatban utoljára 1982-ben jelent meg jelentősebb kiadvány. Pedig Baksaytól tanulni csak Baksay által lehet. Ebben az évben emlékezünk meg halálának 85. évfordulójáról. Talán lesz erő és lehetőség arra, hogy örökségét, az evangéliumi emberképet gondozni tudjunk. Ez szolgálta méltatlanul, de őszinte szívvel e dolgozat.

1 Dr. Hetessy Kálmán: Baksay Sándor Egyházi munkái, Kecskemét 1930

2 Dr. Hetessy Kálmán: Baksay Sándor Egyházi munkái, Kecskemét 1930, I. köt. VII. o.

3 Az ember helye a világban, (ZSOLT. VIII.5.) 1902. – I. kötet 82-84. o.

4 Légy ember (I. KIR. II:2.) 1877. – I. Kötet 47., 50. o.

5 Rudolf királyfi emlékezete II. SÁM. XIII.36. 1889. – III. kötet 42-48. o.

6 Vegyük fel Jézus kicsinyjeinek gondját. MÁTÉ XVIII.5. 1882. – II. kötet 183. o.

7 Fecskék. ZSOLT LXXXIV.4. 1890 körül. – I. kötet 99-103. o.

8 Vegyük fel Jézus kicsinyjeinek gondját. MÁTÉ XVIII.5. 1882. – II. kötet 187. o.

9 Vegyük fel Jézus kicsinyjeinek gondját. MÁTÉ XVIII.5. 1882. – II. kötet 185. o.

10 Az alázatosak. MÁTÉ V.5. 1868. – II. kötet 24. o.

11 A tisztaszívűek. MÁTÉ V.8. 1869. – II. kötet 51. o.

12 Illyés Bálint – Vargha Domokos: Baksay ébresztése, Baksay Sándor: Szederindák, Válogatott művek születésének 150. évfordulójára. MRE Zsinati Iroda Sajtóosztálya, Budapest, 1982. – 15. o.

Dürer: Bertalan

Egyetemesség

DR. GYÓRI ISTVÁN

A református felsőoktatás néhány kérdése

A rendszerváltás óta eltelt egy évtized lassan megteremti a történeti távlatot, egyszersmind a számvetés szükségességét. Közvetlenül a rendszerváltás után szükségessé vált az akkor működő teológiai főiskolák, akadémiák, egyetemi jogú akadémiák jogi státusának, finanszírozásának rendezése. Felvetődött a gondolat, hogy ezeket az intézményeket állami egyetemi karokká alakítsák át. Az Antall-kormányban meg is volt erre nézve a politikai szándék. Ezáltal olyan modell jöhetett volna létre, amelyre már volt példa a magyar felsőfokú oktatás történetében. A két háború között a debreceni Tisza István Tudományegyetemnek része volt a református hittudományi kar, ezt egészítette ki az akkori tanárképző intézetek analógiájára a lelkészképző intézet. Ugyanakkor ez a modell nagyjából a nyugat-európai kontinentális teológiai képzés rendjéhez igazodott volna (lásd Németország, Ausztria, Hollandia, Skandinávia). A történelmi egyházak közül a református és az evangélikus nyitott volt erre a megoldásra, a katolikus egyház ellenezte, és a Szabadegyházak Tanácsának tagjai is inkább az önállóság mellett döntöttek. De az ötletért az állami egyetemek sem lelkesedtek igazán. Magyarországon nem az egyetemek voltak a rendszerváltás élenjárói. Így a kérdés egy időre lekerült a napirendről.

A finanszírozás megoldásaként a korábban az Állami Egyházügyi Hivatalon keresztül folyósított és évente megállapított államsegély helyett teológiák és az akkor már működő tanítóképzők normatív, azaz feladathoz és hallgatói létszámhoz kötött támogatást kaptak az államtól. Ennek összege, az akkori gimnáziumi normatíva másfélszerese, azonos volt minden szak esetén az egyházi felsőoktatásban.

Egy-két évvel később szinte párhuzamosan vetődött fel katolikus és református részről az egyházi egyetem alapításának ötlete. A parlamenti jóváhagyás és az egyházi fenntartó szerep deklarálása sajátos helyzetet teremtett: egyrészt szinte százszázalékos állami támogatást biztosított, másrészt pedig felvetette annak szükségességét, hogy folyamatosan keresni kell az egyetemi autonómia és az egyházi fenntartói jogérvényesítés egyensúlyát.

Mi indokolta ezt a külföldiek előtt mindig magyarázatra szoruló, a nyugat-európai országokban hiányzó, sajátos intézménymodell kialakulását? Bizonyos, hogy közrejátszott az állammal és minden állami intézménnyel szembeni bizalmatlanság, a kommunista idők negatív tapasztalatai, az egyházak közötti együttműködés hiánya, de talán valami bizonyítási kényszer is – színezve a sui generis jogos missziói, sőt kultúrmissziói elhivatottságérzettel –, hogy majd mi, jobb egyetemet csinálunk azzal a céllal, hogy az egyházak maguk regenerálják kipusztított értelmiségi rétegüket.

Mennyire sikerült ezt a célt elérni? Átfogó elemzést lehetetlen még adni, hiszen az újonnan alakult intéz-

mények csak egy-két éve bocsátották ki első végzős hallgatóikat. Legyünk jó reménységgel!

Csak röviden a mai állapotról: minden egyházkeletnek van saját teológiai akadémiaja, a debreceni, egyetemi jogú, de egykarú intézmény, a budapesti pedig a Károli-egyetem karaival bővült, és idetartozik a Nagykőrösi Tanítóképző Főiskola is.

A felsőfokú oktatás finanszírozása létszámhoz kötöten normatív. Talpon maradni, fejleszteni csak az tud, aki elegendő hallgatóval rendelkezik. A megoldás az újabb szakok indítása, vagy szakonként a létszám növelése lehet. A merítési lehetőség azonban nem bővült, a versenyhelyzet pedig tovább erősödött. A demográfiai mélypont miatt lecsökkent létszámú potenciális diákmennyiségért ma több szak verseng, mint pár évvel ezelőtt. Ez alól a református intézmények sem kivételek. Támogatást a szponzoroktól várhatunk, mert a kutatási megbízásokból származó pótlólagos forrásokat inkább a műszaki-gazdasági szakoknak ítélik oda. Az egyházi felsőoktatásban pedig általában csak humán szakok vannak, hiszen az indításkor a könyvtári háttéren kívül ezek igényelték a legkisebb infrastrukturális beruházást. Az intézmények érdeke a diáklétszám fenntartása, mert átlagosan legalább 10 hallgató kell egy oktatói státus eltartásához. Nem kell részletezni, hogy ez olyan veszélyes tendenciát indíthat el, ami szükségszerűen a minőség rovására megy. Ez a teológiai szakokra ugyanúgy vonatkozik, mint az ún. világi szakokra!

Magyarország az Európai Unióba törekszik. Abba a közösségbe, amely a vallást magányügynek, a privátszféra részének tekinti. Nem tiltja, de nem is támogatja, bár értékeire sokszor hivatkozik. Az Unió egyik elve a szabványosítás, az azonos elvek alkalmazása. Ehhez az is hozzátartozik, hogy hány ezer lakosra jut egy-egy egyetem, illetve mekkora egy egyetem optimális mérete. A magyar felsőoktatási rendszer történeti, politikai okokból szétaprózott. Az Európai Unió a nagyobb egységek létrehozását, az integrációt sürgeti, bár politikai és pénzügyi nyomást egyelőre csak az állami egyetemek esetében fejt ki. Jelenleg nincs törvényi lehetőség arra, hogy egy egyházi egyetem egy állami egyetemmel integrálódjon, tehát úgy hozzon létre új egységet azzal, hogy közben megmaradjon az egyházi rész speciális státusza is. Adott a lehetőség a református intézmények egymással történő integrációjára. Ez a több helyen megfogalmazódott javaslat újra meg újra a területi és intézményi autonómia, a minden szövetségben és összefogásban a megszüntetéssel fenyegető központosítást sejtő félelem gátjaiba ütközött. Katolikus testvéreink ebben a dologban is sokkal előrébb járnak. Egyrészt több rendi főiskola összevonásával létrehozták a Sapientia főiskolát, másrészt a vidéki szemináriumok tehetséges diákjai számára is lehetővé teszik, hogy a központi intézményben egyetemi végzett-

séget, tudományos fokozatot szerezzenek. Mi ezeket a kérdéseket még nem tudtuk megoldani. A teológiák között van némi együttműködés, úgymint tanulmányi versenyek, cserediákság, évente közös tanári konferencia (Coetus Theologorum). Ugyanakkor elmaradt a könyvtárak közötti informatikai rendszer kialakítása, pedig mekkora előnnyel járna! Sok nehézség adódik abból is, hogy a teológiák egyik része egyetemi rangú, a másik része pedig főiskolai. A főiskolán végzetek például csak akkor doktorálhatnak, ha előbb külföldön egyetemi végzettséget szereznek.

A Károli Gáspár Református Egyetem létrehozása nem vette le a napirendről a református szakkollégiumok kérdését. Az állami intézményekhez kapcsolt szakkollégiumok (Eötvös Kollégium, Bibó Szakkollégium) példái mutatják, hogy ezeknek az intézményeknek milyen iskolateremtő, értelmiségi csoportokat formáló hatása van. A kötelező tanórák alig-alig adnak lehetőséget a speciális nevelési helyzetekre a felsőoktatásban. Sokkal inkább lenne erre hely és mód a szakkollégium keretében, ahol a szabadidő értelmes eltöltése, a kutatási lehetőségek biztosítása és vezetése, a mentális gondoskodás, a keresztyén etikára alapozott, a református hagyományokat felvállaló pályaaorientáció hatékonyan egészítené ki az egyetemen megszerzett ismereteket. Ez az első látásra kevésbé látványos, de hosszabb távon mégis megtérülő befektetés azonban egyelőre nem népszerű a döntéshozók között. Ennek valószínűleg nagyon kemény anyagi okai is vannak. A jelenlegi szabályozás szerint egy középiskolás internátusban lakó diákot az állam több mint tízezer forinttal támogat havonta, ami a jövő évben már meg fogja közelíteni a húszezer forintot. A felsőoktatás esetében ez háromezer forint. Felsőoktatási intézményeink nem érdekeltek az internátusi helyek bővítésében, mert ez csak ráfizetést hoz. Több intézmény az egyébként is elégtelen számú internátusi helyeinek egy részét szállodaként üzemelteti, miközben a hallgatók albréletbe kényszerülnek. Ez a veszély fenyegeti a református felsőoktatási kollégiumainkat is, holott mindenki egyetért azzal, hogy többre és másra lenne szükség. Mi a megoldás? Vagy törvénymódosítás vagy a cél érdekében hozott anyagi áldozat.

Végül: mit vár a református felsőoktatás a református középiskolától? Röviden megfogalmazva olyan érett diákokat, akik elegendő szaktárgyi ismerettel, megalapozott általános műveltséggel, önálló ítélőképességgel, lelki tartással és a választott szakjuk, azaz jövőbeli hivatásuk iránti elkötelezettséggel rendelkeznek. Különösen igaz ez a teológiákra. Nagyon sokszor halljuk, hogy a lelkészek műveltségi szintje, akár szakismerete, akár általános műveltsége, akár elhivatottsága kívánivalókat hagy maga után. Ennek kialakítása, de legalábbis megalapozása azonban a középiskola feladata. Ha a református középiskola nem tudja a lelkészi, a tanítói, tanári pályát olyan vonzóvá tenni a diákok előtt, hogy ezekre a szakokra az érettségizők legjava jelentkezzen, akkor ne csodálkozzunk, ha a református felsőoktatás nem képes többre, mint amit most tud nyújtani.

Mit vár a református közoktatás a református felsőoktatástól? Ugyanazt kell mondanom: röviden megfogalmazva olyan pedagógusokat, lelkészeket, akik értelmiségiként elegendő szaktárgyi ismerettel, megalapozott általános műveltséggel, önálló ítélőképességgel, lelki tartással és tanult szakjuk, azaz hivatásuk iránti elkötelezettséggel rendelkeznek.

Közoktatás és felsőoktatás egymásból él, egymásra van utalva, egymás hibáitól szenved és egymás eredményei, sikerei által gazdagodik.

A Szentírás hasonlata szerint az egyház Krisztus teste, ahol minden tag fontos, és csak együtt, egymásnak szolgálva tudnak létezni. Templom és iskola, alsóbb vagy felsőbb, tanító és lelkész mind ennek a testnek a tagjai. Rájuk is igaz: minden tag fontos, és csak együtt, egymásnak szolgálva tudnak létezni.

Források:

HABLICSEK LÁSZLÓ: Az oktatás demográfiai feltételeinek várható alakulása. In: A magyar felsőoktatás fejlesztése 2000-ig. Felsőoktatási Koordinációs Iroda, Bp. 1992.

LUKÁCS PÉTER: Egyházi iskolák nyugaton és nálunk. Educatio, 1992, ősz.

POLÓNYI ISTVÁN: Oktatáspolitikai, oktatásfinanszírozás, Felsőoktatási Koordinációs Iroda, Bp. 1998.

A Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészettudományi Karán induló szakok és keretszámai

Nappali képzési formában:

angol	államilag finanszírozott: 30 fő	költségtérítéses: 40 fő
japán	12 fő	15 fő
magyar	35 fő	35 fő
néderlandisztika	18 fő	20 fő
történelem	18 fő	40 fő

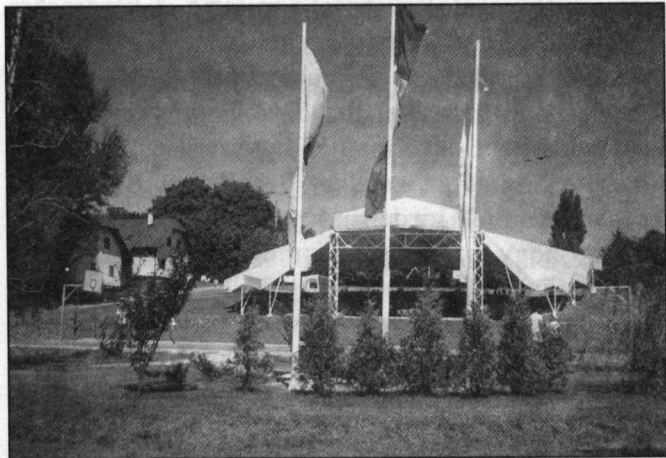
Kiegészítő nappali képzési formában:

angol	államilag finanszírozott: 0 fő	költségtérítéses: 60 fő
magyar	20 fő	0 fő
történelem	0 fő	20 fő

A meghirdetett szakokon kívül a következő specializációk közül lehet választani: nemzetközi kapcsolatok és kommunikáció (akkreditáció alatt), valamint magyar mint idegen nyelv, német nyelv és irodalom.

Tízéves a Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet Tarr Zoltán az önszerveződés jó ízéről és a jövő lelkipásztoráról

A balatonszárszói konferenciaterp

Tíz évvel ezelőtt egy rövid hirdetés újfajta ifjúsági alkalomra hívta fel a fiatalok figyelmét a Reformátusok Lapjában: „Egyetemi és főiskolai hallgatók részére istentiszteleti-sorozat indul Budapesten. Az első istentiszteletet november 1-jén este hét órai kezdettel tartják a Kálvin téri templom mögötti Kálvin teremben. Igét hirdet: Dr. Szűcs Ferenc professor.”

– Egynéhány teológus hallgató felelevenítve a két világháború közötti hagyományokat tíz évvel ezelőtt újra életre hívta a Református Egyetemi és Főiskolai Istentiszteleteket – meséli Tarr Zoltán egyetemi lelkész. – Az évek során egyre több érdeklődő kapcsolódott a közösséghez, ma mintegy 150 nyilvántartott és több mint 200, alkalmainkat rendszeresen látogató fiatalról tudunk. Az egyetemi istentiszteletek gyökereit a teológusok által szervezett akadémiai istentiszteletekben kell keresnünk. A Theologiai Akadémia korábban meglehetősen zárt intézmény volt. A diákok bentlakásban éltek, tanultak, és csak „kiképzésük” végén, az iskola befejezése után kerültek ki a világba. A nyolcvanas évek második felében, a társadalmi változásokkal egyidőben a Theologiai Akadémia is nyitott a külvilág felé. Hívogatta az akadémiai istentiszteletekre a főváros más egyetemén, főiskoláin tanuló fiatalokat is. A teológus-hallgatók közül nagyon sokan bekapcsolódtak a szervezésbe, a tanári karból pedig Dr. Szűcs Ferenc segítette a diákok munkáját.

– *Milyen hagyományokra támaszkodhattak a gyülekezet újjászervezésekor?*

– A gyülekezeti élet részben a két háború között kialakult hagyományt folytatva indult meg. Szerda esteként mindig más és más igehirdető várta a fiatalokat. A közösségi alkalmaknak több helyszíne is volt az idők során: a Nagyvárad téri református templom, a Kálvin téri református templom és a Ráday utcában

a Theologiai Akadémia díszterme. Kezdetben főképp teológusok jártak alkalmainkra, negyvenötven-hatvan diák – a közösség fokozatosan bővült, ahogy más egyetemekről is bekapcsolódtak a fiatalok. Érezhető volt az igény Isten Igéjére, a közösségi élményre, az egymással való találkozásra. Azt gondolom, hogy sokunk számára felejthetetlen a nyolcvanas évek végének hangulata, a levegőben lévő feszültség, az elfojtott lelkesedés, a felbuzdulás. Remény ébredt a fiatalokban, és az ebből fakadó energia önszervező módon működtette az istentiszteleti közösséget. Istentiszteleteket, beszélgetéseket, előadásokat szerveztek, közben komolyan közreműködtek többek között a balatonszárszói egyetemista és főiskolás konferencia újraindításában. A munkában a teológus-hallgatókon kívül részt vettek más egyetemisták és tanáraik: Szűcs Ferenc mellett Tőkéczi László és Kósa László az ELTE professzoraként segítette munkánkat, Ritoók Zsigmond professor, akkori Kálvin téri főgondnok és Molnár Miklós lelkipásztor pedig mint a befogadó gyülekezet vezetői adtak nagyon komoly támogatást.

– *Tarr Zoltán egyetemi lelkész 1996 őszén vette át Kovách Tamástól a szolgálatot...*

– Az öntevékenyen megszerveződött egyetemi istentiszteleti közösség első lelkipásztora Kovách Tamás volt. Úgy is mondhatnánk: az ösgyülekezetek mintáját követve előbb létrejött a közösség, és csak ezután „kapott” lelkészt a már működő gyülekezet. Mindennek szinte természetes velejárója volt egyfajta intézményesülés, amely sok jó ízt elvett ugyan, de hozzá is tett az istentiszteleti közösség életéhez. Az önszerveződés jó íze szabadságot, az autonómítás érzetét adta a fiataloknak, és mindez természetes módon alakult át az évek múlásával. Az egyre szervezettebb forma viszont lehetővé tette, hogy Kovách Tamás komoly lelkigondozói munkába kezdjen. Ennek fontos színtere az időközben beindult Károli Gáspár Református Egyetem lett. Kovách Tamás lelkészisége idején sem változott az elődök gyakorlata: miközben a budapesti egyetemi ifjúság református egyetemi lelkészeként tevékenykedett, továbbra is, hétről hétre más igehirdető végezte az istentiszteleti szolgálatot. Itt kell megjegyeznünk, hogy a közösség egyházjogi értelemben nem kívánt gyülekezetté szerveződni, hiszen ilyen, hogy egyetemista gyülekezet – jogi értelemben – nem létezik. Az egyetemi istentiszteletet látogatók az istenhívók egy közösségként, kvázi gyülekezetként – speciális istentiszteleti formát kínálva a budapesti egyetemistáknak – voltak és vannak jelen a Magyarországi Református Egyház életében. Az egyetemisták közötti

Kirándulás Mórton

missziói, lelkigondozói munka református egyházunk kebelében, az egyház missziói munkája részeként folyik.

– Sokan támadják mégis az istentiszteleti alkalmakat mondván, hogy elvonja a fiatalokat a saját gyülekezetükből.

– Az elmúlt tíz esztendőben számtalan tévedés és félreértés kapott lábra az egyetemi lelkészség, az egyetemi gyülekezet körül. Ezért is tartjuk fontosnak, hogy amennyire csak lehet, meghatározzuk tevékenységünket, munkánkat. Tevékenységünk három pontban foglalható össze, s arra törekszünk, hogy ez a három terület kristályosan láthatóvá váljék a munkánkban. Elsősorban a fővárosban tanuló vidéki egyetemistáknak és főiskolásoknak kívánunk istentiszteleti közösséget biztosítani. Ezt azért tartjuk különösen fontosnak, mert sokan Budapestre fölkerülve találkoznak először a nagyváros csábításaival, nehezen tudnak itt eligazodni. Azt szeretnénk, ha a szerda esti istentisztelet eligazodási pont lehetne az életükben. Miközben sok programmal, beszélgetéssel hasznos időtöltést kínálunk, az újonnan érkezők baráti társaságra lelhetnek körünkben, ami úgy gondolom, fontos lehet mindazok számára, akik idegen közegbe kerülnek. Gyülekezetünk nagyobbik részét tehát a vidéki fiatalok alkotják. A budapestieket sem szeretnénk azonban kivonni saját gyülekezetükből. Éppen azért van szerda este az egyetemi istentisztelet, mert az hagyományosan nem „gyülekezeti nap”, és bár a háború előtt a hétvégén is voltak istentiszteleti alkalmak, mi úgy gondoljuk, jobb, ha a vidékiek hazatérve vagy egy-egy budapesti gyülekezetbe beépülve ünnepeik a vasárnapot. A közösségünk iránti ellenérzések tehát inkább az információ hiányából adódhatnak, hiszen számtalan példa van arra, hogy sehova nem tartozó, gyülekezetet még nem ismerő fiatalok segítségünkkel beépültek valamelyik budapesti gyülekezetbe. Persze, nagyon sok múlik a helyi közösségek befogadókészségén is... Mindemellert nagyon fontosnak tartjuk, hogy a különleges élethelyzetben lévő, ennek megfelelően sajátos problémákkal küszködő fiatalok számára lehetőséget biz-

tosítsunk a találkozásra, hogy beszélgethessünk és együtt elmélkedhessünk komoly kérdésekről.

A másik feladatunk, hirdetni az evangélium örömeit a felsőoktatásban tanítók és tanulók számára egyaránt. Egyszóval a misszió. A kérdésekre és kétségekre egyházként, istentiszteleti közösségként szeretnénk a választ felmutatni. A szerdai istentiszteletek mellett vannak hagyományos értelemben vett gyülekezeti alkalmaink. Így szervezünk többek között a bibliaórát, amelyet Beszélgetés Bibliával a kézben címmel hirdettünk meg. Úgy gondoltuk, ahhoz, hogy az ifjúságot meg tudjuk szólítani, nyelvhasználatunknak is meg kell változnia, olyan elnevezéseket, megfogalmazásokat kell használnunk, amelyek azok számára is érthetőek, akik szocializációjuk során nem találkoztak olyan egyházas kifejezésekkel, mint pl. bibliaóra, csendesnap, imaközösség. Követlenebb rendezvényeink arról tanúskodnak, hogy a fiatalok igénylik a kulturált, szolid és szelíd, mégis felhőtlen szórakozási alkalmakat. Egy-

Látogatás Kovách Tamáséknál, Pócsmegyeren

egy farsangi bál vagy jól sikerült kirándulás mutatja, hogy nemcsak a discóban lehet igazán szórakozni, ismerkedni, kikapcsolódni. Követlenebb programjaink ráadásul azoknak a kíváncsiságát is felkeltik, akik első hallásra talán nem jönnének el egy istentiszteletre.

Végezetül, gyülekezeti életünk harmadik pillére a fiatal református értelmiség nevelésén, gondozásán nyugszik. Egyházunknak szüksége van a fiatal értelmiségre. Ha mi nem tartjuk fontosnak, hogy meghallgassuk, megértsük, a válaszok megfogalmazásába is bevonjuk őket, szegényebbek maradunk. Megszólításukra sorozatot indítottunk Fial Református Értelmiségi Találkozó címmel, előadásokat szervezünk és szemináriumokat tartunk Fial Református Értelmiségi Műhelyünkben. Komoly hangsúlyt fektetünk a hitoktatásra is. Az emberek nagy többsége ugyanis konfirmáció után gyakorlatilag nem vesz részt rendszeres hitoktatásban. Idősebbekkel beszélgetve is sokszor tapasztalhatjuk azt, hogy képzeik, hitismeretük, „vallásos” gondolkodásuk sok esetben megrekedt a tizennégy éves gyermek, a konfirmáció ismeretek

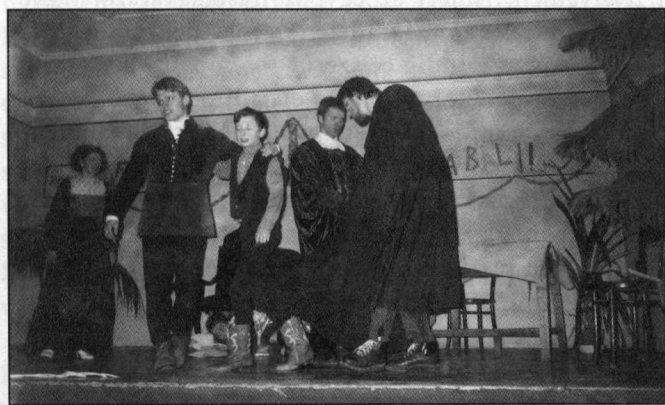

szintjén. Sokszor a hagyományos bibliaórák és istentiszteletek sem segítik a szisztematikus hitbeli ismeretek bővülését, a bölcsülést. Nagyon gyakran találkozom azzal, hogy a fiatalok nem mernek rákérdezni valamire, mert úgy gondolják, hogy azt nekik tudni kellene, vagy ha tudják, de nem értik az adott hitvallást, akkor pedig szégyellik ezt felfedni. Abban szeretnénk segíteni, pontosabban azután kutatunk, hogy mi módon érhetnénk el azt, hogy a fizikai, értelmi növekedéssel együtt a fiatalok Istenről, a világról vagy a Szentlélek munkájáról való gondolkodása is mélyülhessen, gyarapodhasson. Ezzel a helyzettel a lelkipásztornak és a hívő gyülekezetnek komolyan szembe kell néznie. De hogyan szólítsuk meg a fiatalokat? Mi az a nyelv, az a szóhasználat, amelyre felfigyelnek? Örömmel és hálával mondhatom el, hogy voltak már sikeres „megszólításaink”, de minden helyzetre érvényes recepttel és megoldással mi sem bírunk.

Az egyetemi lelkészi munka egy másik meghatározó „színösszetevője” az az együttműködés, amely katolikus és evangélikus testvéreinkkel valósul meg. Tudomásul kell vennünk, hogy ha külön-külön vagy egymás ellen fordulva jelenünk meg a világban, neveltség tárgyává leszünk. Tehát bizonyos értelemben kényszer is számunkra az együttműködés. Mi a közös munkát, adott esetben munkamegosztást nem kényszerként, hanem Isten ajándékaként éljük meg, hiszen nagyon jó kapcsolatban vagyunk a két testvéregyház egyetemi munkaágával. Rendszeresen találkozunk, közös istentiszteleteink vannak böjtben és advent idején – megpróbálunk együttműködni egymással anélkül, hogy elmosnánk a kétségtelenül meglévő különbségeket.

– *A teológus-hallgatók, mint a jövő igehirdetői és lelkigondozói „gyakorlótérpként” is tekinthetnek az egyetemi gyülekezetre?*

– Valaha teológusok kezdeményezésre indult újra a közösség, szomorú, hogy mára alig maradtak a jövő lelkipásztorai közül egynéhányan. Pedig sajátos módszerek kipróbálására volna itt lehetőség. Ezért is hívjuk az egyetemi közösséget „kísérleti kert”-nek.

Farsangi bál

Olyan újításokkal próbálkozhat itt a gyülekezet, a lelkipásztor, amelyekre a hagyományos gyülekezeti közösségekben nem lenne alkalma, hiszen a kialakult szokások nagy részben megszabják a változás irányát. A változtatások persze nálunk sem öncélúak, de szükségesek, hogy a világ kihívásaira, a fiatalok folyamatosan változó igényeire a lehető leghatékonyabban válaszolhassunk. Tehát nem azért próbálkozunk újabb és újabb módszerekkel, hogy felforgassuk az Isten-tiszteleti rendet. Sőt, az istentisztelet szentsége, ünnepélyessége és fensége nagyon komoly szempont számunkra. A diákok igénye is az, hogy felemelő, ugyanakkor követhető és áttekinthető, valóban istentiszteleti rend legyen alkalmainkon. A kísérletezgetésnél is fontosabb a fiatalok lelkigondozása. Sokan hangoztatják, hogy az egyház jövője az ifjúság, s bár én úgy gondolom, hogy az egyház jelene is az ifjúság, akárcsak a többi nemzedék, való igaz: ahhoz, hogy húsz-harminc év múlva is üljenek a templomi padokban, most nagyon komoly munkát kell végeznie egész egyházunknak. Erre a szolgálatra hívjuk a teológus hallgatókat – kinek-kinek érzéke, kedve, talentuma, elhívása szerint. Reméljük, minél több teológus csatlakozik hozzánk, és vesz majd részt újra az egyetemisták és főiskolások közötti munkában. Ez – hisszük – azt a célt is szolgálhatná, hogy végre megváltozzon az a közfelfogás, amely szerint van az értelmiségi réteg, és vannak a lelkészek. Mi úgy gondoljuk, hogy ha a lelkész, aki értelmiségi is egyben, a társadalom más értelmiségi csoportjaival még intenzívebb párbeszédbe lépne, nagyobb részt vállalhatna a társadalom formálásában. Ennek a folyamatnak pedig már a teológiai évek alatt el kell kezdődnie. Az egyetemi gyülekezet olyan közösség, ahol lehetőség nyílik a teológus-hallgatók és a más tudományágak képviselői közötti életre szóló baráti-testvéri kapcsolatok kialakítására. A fiatalok tudják, hogy a későbbiekben is számíthatnak egymásra, és közösen munkálkodhatnak Isten dicsőségére és a társadalom javára.

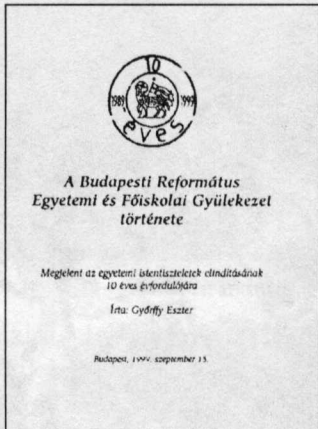

Őriszentpéteren

TARR ZOLTÁN:

FIATAL REFORMÁTUS ÉRTELMISÉGI TALÁLKOZÓ

A Budapesti Református Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet az elmúlt év végén ünnepelte újraindításának tizedik évfordulóját a Ráday Kollégium Dísztermében. A találkozóra az elmúlt tíz esztendő istentiszteletein megfordult diákokat – most már fiatal dolgozókat – hívtuk meg, és mai főiskolásokra, egyetemistákra, valamint minden olyan érdeklődőre számítottunk, akik fiatal értelmiségiként felelősséget éreznek egyházukért. Olyan érdeklődő fiatalokat is vártunk, akik semmiféle kapcsolatban nem álltak velünk, esetleg más gyülekezeti közösséggel sem, illetve olyanokat, akik most is tagjai valamelyik református gyülekezetnek. Elsősorban azokat hívtuk, akik keresik az egyházban való szolgálat formáját, lehetőségeit. Baráti kapcsolatokon keresztül próbáltunk azokhoz is eljutni, akik valaha több-kevesebb intenzitással részt vettek az egyházi életben, később azonban nem találták meg az egyházhöz kötődés tartós formáit, helyi gyülekezeteiktől eltávolodtak. Olyanokat vártunk, akiknek kedve volt beszélgetni időszerű kérdésekről – hogy mit jelent fiatal református értelmiséginek lenni a világban, hol a helyünk az egyházban, milyen egyházat szeretnénk, s mit tudunk tenni érte. A rendezvény nem az értelmiség „kihívása”, helyi gyülekezetekből való kiszakítása kívánt lenni, hanem buzdítást és motivációt szeretett volna adni, hogy ki-ki a maga gyülekezetébe visszatérve élhesse tovább hivatását.

A találkozón többek között hangzott el dr. Szűcs Ferenc teológiai professzor A XXI. század református lelkésze című előadása.

DR. SZÜCS FERENC:

A XXI. SZÁZAD REFORMÁTUS LELKÉSZE

Értsük jól a címet: nem jóslásokba bocsátkozunk, hanem a lelkipásztorság dinamikusan állandó vonásait keressük. Nem mai elvárásainkat vetítjük a jövőbe, mivel ismerjük az ígét: „nincsen itt maradandó városunk, hanem a jövődőt keressük.” De ez a jövődő nem a XXI. század, hanem az, akiről a Hiszekegyben ezt mondjuk: Lészen eljövendő. Az egyház Isten zárandok népe a mindig változó történelmi utakon. Eközben mégis dinamikusan azonos önmagával amint az ember maga akár csecsemőként, akár meglett férfiként vagy nőként beszélünk róla. Ezért – amint a reformátorok ezt tanították – két olyan állandó jel van, amiről fel lehet ismerni, hogy Krisztus egyháza van jelen: az Ige tiszta hirdetése és a sákramentumok helyes kiszolgáltatása. Mások – mint pl. a skót reformátor, John Knox ehhez még az egyházfegyelmet is hozzáfűzték. De maradjunk csak az első kettőnél. Ha az egyház creatura verbi Dei (Isten Igéjének teremtménye), és ha ezt nem csak a hallható, hanem a látható Ige – a keresztség és az úrvacsora – felől is értjük, akkor nyilvánvaló, hogy ezek nélkül nincs egyház. Lehet vallásos egyesület, mozgalom, vagy bármi, amelynek vannak propagandistái, funkcionáriusai, de az még nem egyház.

A bibliai források és a reformátori hagyomány szerint tehát Isten az Ige és a sákramentumok szolgálatára elhív embereket, ezeknek az alkalmasságát (karizmáit) az egyház felismeri és a külső elhívással (ordináció) felhatalmazza. Ezért vannak egyházunkban „hivatalos” szolgák – természetesen itt nem szabad a hivatal mai bürokratikus értelmére gondolnunk. A „hivatalos” az, akit belsőleg Isten, külsőleg az egyház hívott el. Egyébként ennek a bibliai reformátori rendnek a szekuláris társadalmi jelentőségét ismerte fel a protestantizmus kiváló szakértője, a szociológus Max Weber, amikor a tudományról, mint hivatásról és a politikáról, mint hivatásról beszél. Könnyen belátható, hogy a modern társadalmak is hasonló elven működhetnek csak, ha nem akarják a dilettánsokat, kontárokot, sarlatánokat a társadalomra szabadítani. Ahhoz, hogy valaki orvos, mérnök, tanár stb. legyen, nem elég a tudás vagy a képesség – képesítésre is szükség van, amit egy felsőfokú iskolában lehet megszerezni.

Természetesen, ahogy az értelmiségi létnek ez az iskolás rendje vitatható, ugyanúgy permanens kérdés az is, hogy vajon elegendő-e a felsőfokú teológiai képzettség az Ige és a sákramentumok szent szolgálatához.

A református örökségben mindenesetre két állandó kritériumot fedezhetünk fel a lelkipásztori tisztséggel kapcsolatban. Az egyik a tiszteletes és tudós prédikátor eszménye. Ma már kevesen tudják, hogy a lelkészi palást kezdetben nem liturgikus öltözék, hanem az akadémiát végzett ember öltözéke volt. Így fejezte ki azt a közbizalmat, hogy aki a szószekekre lép, az jártas az Ige eredeti nyelveiben, ismeri az egyház írásmagyarázó hagyományát, tehát megbízható és hiteles tolmácsa Isten üzenetének. Ehhez kapcsolódott az a másik – sajnos nem mindig célszerű – szempont, hogy a hitvallások a tanítás tisztaságát az életvitel tisztasága elé állították. „A haszon-talan szolgákat is meg kell hallgatni” – olvassuk a II. Helvét Hitvallásban. Emögött az az ősi felismerés állt, hogy sem az Ige, sem a szentségek hatása nem az azt közvetítők életszentségétől függ. Ez a szemlélet természetesen azt a pedagógiai buktatót rejtette, hogy a hirdetett és megélt igazságok sokszor nem fedték egymást. Aki „vizet prédikált és bort ivott”, nehezen válhatott erkölcsi példává a közösség számára. Az ébredések, megújulások korszakaiban azonban mindig a hiteles emberek szava erősödött fel, bár kétségtelen, hogy a református felfogástól a túlzott idealizmus mindig távol állt. A református lelkipásztor családjával együtt életközösségben élt gyülekezetével, egy volt közülük. Az elvárások csak a legutóbbi időben torzultak abban az

irányban, hogy némely gyülekezet egyedül a lelkipásztortól várja el azt a keresztyén magatartást, amelyet maga már távolról sem kíván követni. Ezt a kettős erkölcsi mércét akkor sem helyeselhetjük, ha a bibliai elvárások kétségtelenül szigorúbb rendről szólnak a vezetők, tanítók esetében.

1. Mármost ha a református lelkipásztor bibliai ősképet keressük, azt kell mondanunk, hogy nem közvetlen folytatója egyetlen bibliai tisztségnek sem. Nem próféta, nem pap – pláne nem király, de nem is apostol vagy evangélista. Elhivatásában, sorsában, sőt szolgálatában lehetnek ugyan hasonló vonások, de különbözik is tőlük. Leginkább talán abban hasonlít mindegyikhez, hogy Isten szolgája, aki pásztor, püspök (episzkoposz – áttekintő felügyeletet végző ember) és tanító Krisztus nyájának egy csoportjában. Verbi divini minister – Isten Igéjének szolgája, ahogy régen nevezték magukat lelkipásztor őseink. Élete tehát össze van kötve az Ige sorsával. Átéli annak hatalmát, vigasztaló erejét bölcsők és koporsók felett, de osztozik annak kiszolgáltatottságában is: a világ szemében sokszor bolondságnak vagy botránynak tűnik. Külső megbecsültsége és elismertsége függ tehát a kortól, a korszellemtől, amelyben a soha nem domesztikálható evangéliumot hirdeti és képviseli.

Ebben a tekintetben nem hagyható figyelmen kívül a cím korszak-megjelölése. Mit várunk, hogyan gondolkodunk a XXI. század lelkiségéről, benne a református egyház helyzetéről?

Ha igazat adunk a magyar származású történésznek, John Lukácsnak, a XX. század végén már túl vagyunk 1989/90. óta. Szerinte a század – nem kronológiai, hanem korszakos értelemben – az első világháború kitörésétől idáig tartott. Vagy egy más megközelítésben Szarajevótól Szarajevóig, még abban az értelemben is, hogy az első világháború véget ért ugyan, de be nem fejeződött, mert a balkáni és közép-európai kérdések valamennyi ballasztját ránk hagyta.

Hasonlóan vélekedhetünk a kerek 2000. évről is. Ha a naptárváltozások és reformok felől nézzük, akkor a Krisztus születése óta eltelt kétezer éven már 1993 óta – vagy egy másik számítás szerint 1996 óta túl vagyunk. Azt már az előbbiekből jól látjuk, mi fejeződött be a századvégre. Két messianisztikus kísérlet mindenestre. Az egyik az egyén, a másik a közösség megistenítésétől remélte a világ boldogabbá válását. Mint látható, egyik messiás sem váltott meg minket. De még a harmadik sem, amely a felvilágosodás óta a ráció, a tudomány útján kínálta ugyanezt, megtetézve még a saeculumnak – világkornak – azzal a törekvésével, hogy minden szakralitást kisöpörjön az Európa házból, s a vallást legfeljebb belső magánügyként tűrje meg a társadalomban. Ezt nevezzük szekularizációnak. Nos, ezeket ismerjük, ha nem is vagyunk túl rajtuk. De mi várható?

A keresztyén jövőkép sem a futurologia, sem az improvizáció modelljeit nem követheti. A reménység mind a romlás apokaliptikus próféciai, mind a fejlődésemleletek illúziói ellenében józan marad. A világ vál-

tozó, elmúló ábrázatával szemben Krisztusra tekint, aki tegnap, ma és mindörökké ugyanaz. Ezért a keresztyén remény nem azt ismételteti, hogy „másképpen lesz holnap, másképpen lesz végre”, – hanem arról van meggyőződve, hogy Krisztus a holnapi világban is jelen lesz velünk minden napon. A Ő nevének hirdetésére tehát a XXI. században is szükség lesz. És ez csak személyes módon, lélektől lélekig történhet holnap is. Ezért szükség lesz igehirdetőkre!

2. Azt legfeljebb csak sejthetjük vagy prognosztizálhatjuk, hogy milyen filozófiai, vallásszociológiai folyamatok közegében fog történni ez a prédikálás. Abban azonban biztosnak kell lennünk, hogy egyházban és társadalomban a történeti folyamatok nem állnak meg semmilyen határkőnél. Ezért a XXI. század embere sem szakíthatja meg történeti gyökereit a múlttal, benne azzal a kitörölhetetlen ténnyel, hogy időszámításunkat Krisztus után írjuk. Ezért pótolhatatlan szerepet látok a folyamatosság biztosításában, abban, hogy a történelmi egyházak a születendő nemzedékeket nyitott otthonként befogadó közösségei legyenek. Nem intézményekről beszélek, hiszen azok rugalmasan változhatnak is. Sőt kívánatos, hogy a történelmi egyházak ne a skanzen és múzeum légkörét árásszák maguk körül, amelyben a múlt egy darabját csodálja meg majd a holnap embere, hanem hajlék, otthon legyen, amely nemzedékről nemzedékre befogadja az egy családhoz tartozókat.

Ez az egyház olyan szolgálókat igényel, akik időről időre hitelesen le tudják fordítani a kánaáni nyelvet kortársaiknak. Ez azonban csak az egyik – a missziói egyház oldala. Aki Kánaánba érkezik, annak illik megtanulni a kánaáni nyelvet is. Metaforák nélkül ez annyit jelent, hogy a jövő egyháztagjának is ismernie kell a Biblia és a keresztyén hagyomány nyelvét. Ezért a jövő lelkipásztorának olyan tanítónak is kell lennie, aki a hitben, ismeretben való belső növekedést inspirálni tudja.

3. A református lelkipásztor mindig teológus is volt, azaz szaktudományának önálló, autentikus művelője. A XX. század azzal zárult, hogy a felvilágosodás óta tartó folyamat megfordulni látszik a teológia és a többi szaktudomány párbeszédét illetően. A lélek és anyag klasszikus dualizmusa mindkét oldalról egyre értelmetlenebbé válik, az interdiszciplinaritás, sőt bizonyos szintézis viszont egyre kézenfekvőbb igényként és lehetőségként jelentkezik. A jövő lelkipásztorának erre a párbeszédre kell felkészülnie. A tudományok oldaláról pedig a spiritualitás iránti nyitottságra lesz szükség, hiszen megfelelő lelkület, ethosz nélkül csak felelősség nélküli szakbarbárok fogják elhagyni az egyetemeket. A lelkiismeret nélküli ismerettől pedig Isten óvja a jövő világot.

Immanuel Kant azt a skolasztikus mondást, hogy *philosophia est ancilla theologiae* – vagyis hogy a filozófia a teológia szolgálólánya – úgy egészítette ki, hogy „fáklyavivő szolgálólány”, aki bizonyos kérdéseket, utakat megvilágít a teológia előtt. Úgy gondolom, a jövő évezred lelkipásztorának úgy kellene tekinteni

minden szekuláris tudományra, mint amely a teológia számára is problémákat, sőt új utakat és lehetőségeket világít meg.

4. Ha gyülekezeteink az ún. ein Mann Systemről – tehát a lelkészcentrikus modellről – a bibliai közösség irányába növekednek, akkor véleményem szerint a jövőbeli lelképásztora csak integráló személyiség lehet. Az autoriter hajlamok, a normatív prédikálás legfeljebb kis-korú közösségek vezetésére tehetik alkalmassá, s jöhetnek ilyen igények folyamatosan termelődnék, az egészséges mégiscsak az, ha fontosabb kérdésünk lesz a XXI. század református gyülekezete, egyháza, mint az, hogy kicsoda a lelképásztor egy személyben. A karizmák gazdagságával megáldott gyülekezetben a pásztor, az episzkoposz valójában azért csak egy tag. Az Ige szolgálata miatt kétségtelenül kiemelt helyzetű és bizonyos értelemben kulcspozícióban lévő tag, ám mégsem ő egy személyben az egyház, a gyülekezet. Ez a kérdés: milyen lesz a jövő református lelképásztora, számomra kölcsönhatásban van azzal, hogy milyen lesz a jövő református egyháza, gyülekezete. Hiszen a gyülekezet is formálja a lelképásztort. Jó esetben nem torzítja oly módon, hogy viszkető fülekkel, hamis elvárásokkal megalkuvásra készíti, hanem lelki igényességével szüntelenül inspirálja, pozitív kritikájával vadhajtásait nyesegeti, így lelképásztor és gyülekezet együtt növekedhet az Úrban.

5. Végül azt a kényes kérdést sem szeretném megkezdni, amire a felkérés határozottan utalt: mit tesz ezért a felkészítésért az egyházi egyetem teológiai fakultása? A kérdést azért ilyen konkrétan és testre szabottan fogalmazom, mert nem szeretnék a lelkészképzés világhelyzetének általánosságaiába tévedni és a legjobb áttekintésem mégiscsak a saját intézményünkről van, – bár úgy gondolom, hogy másutt is az ittenihez hasonló helyzettel találkozunk.

Ha nagy meglepetéssel nem is szólhatok, a kérdésért mindenesetre hálás vagyok, mert tudatosítja bennem, bennünk, hogy ami ma történik a teológián, az már valójában mindenestől a XXI. század ügye. Ez már önmagában is jó érzéssel tölthet el bennünket a jótékony szorongás mellett, amely abból adódik, hogy újra és újra szembesülünk a feladat nagyságával.

Azzal kezdem, hogy az egyetemi létből adódó külső törvényi és más elvárások néhány ponton a lelkészképzés eddigi akadémiai tradíciójával ütköznek. Szakmai téren a teológia sajátos jellegéből is adódik néhány gond: így például az, hogy maga a tudomány rendkívül szerteágazó a klasszikus és bibliai nyelvek ismeretétől, a történeti és rendszerező elméleti tárgyakon át a gyakorlat elméletéig, illetve magáig a gyülekezeti gyakorlatig. Ez a széles spektrum már a klasszikus tárgyak és vizsgák túlszűfoltóságában jelentkezik, a képzés során pedig még újabb missziológiai, gyülekezetépítési, vallásszociológiai ismeretek járulnak mindehhez. Az öt év egyre szűkebbnek bizonyul, s tanárok és hallgatók egyaránt küzdenek azzal az érzéssel, hogy sok mindent tanítottak-tanultak, a távozók mégis felkészületlenül lépnek ki az iskola ajtaján. A mindennapos küzdelmek közé tar-

tozik hát az egyensúly megtalálása az egy irányban elmélyült szakmai tudományos műhelymunka, valamint a szerteágazó sok tárgy közt anélkül, hogy az utóbbi téren se váljunk felületessé. A problémamegoldó-képesség fejlesztése az egyik gyenge pontunk, mindamellett, hogy maga a lelképásztori karizma is – akár csak a művészpályák esetében – sokkal inkább adottság, amit csak fejleszteni lehet, tanítani, kialakítani nem.

A kis intézmények belterjességéből adódik azután az is, hogy az igehirdetési gyakorlatok kemény szakmai kritikája helyett inkább az „üvegházi” óvó magatartás érvényesül, amely kevésbé teszi immunissá, edzetté a teológusokat a jelenlegi egyházi élet kemény realitásai közt.

A keresztyén teológia kétezer éves tudomány, hatalmas és gazdag a múltja, története, ebből adódik a kísérte is, hogy szeret inkább vissza, semmint előre tekinteni. Ezért csak imádkozni tudunk, hogy a Szentlélek áradjon ki, amikor az ifjak látásokat látnak és a vének álmokat mondanak. Ezek híján csak álmodozni vagy éppen elcsüggedni lehet. Egyik sem a hit és remény magatartása, ezért tudatosan kell óvakodni tőle mind a tanároknak, mind a hallgatóknak.

Kass János: Dávid király

IFJ. DR. FEKETE KÁROLY

A lelkészképzés adósságai és feladatai

A lelkészképzésnek bőven van adóssága. Magyarázat és indoklás, sebnyalogatás és áthárítás, egyházpolitikai és érzelmi ok vagy kifogáskeresés még több. Izgalmas lenne elemezni az adósságok közül

- a széleskörű utánpótlás és tehetséggondozás elmaradását a teológiai tudományosságban, amely miatt teológiánkra nehéz alkalmas tanárokat keresni,

- a kontraszelekció káros hatásait, amely megnehezíti az egyházi középvezetés kiválasztását,

- a helytelen embergazdálkodásunkat, mivel sokszor nem az egyház, a gyülekezet stratégiai szempontjai érvényesülnek, hanem a kegyességi érdekcsoportok akarata,

- az élesesű teológiai kritikára nevelés elfojtását, amelynek áldozata lett pl. Török István és jónéhány tanítványa,

- a társtudományok eredményeinek, módszereinek mérlegelt teológiai felelősséggel átszűrt felhasználásától való óvakodást, mivel ott sem nyitunk, váltunk, tanulunk, ahol a Biblia engedné,

- a felvételik eljárás módját, mert előfordul, hogy nem kerülnek be az odaillők, és öt év alatt sem hullanak ki, akik nem valók a teológiára,

- az infrastrukturális elmaradottságot, hiszen öt évfolyam 3-4 tantermes váltógazdálkodást folytat a modern oktatástechnikával alig felszerelt ősi intézményeinkben,

- a diákönkormányzatok és a diákegyesületek szerepét, az önképzés hanyatlását, amely a régi időkhöz képest halódik a tanári beleszólás vagy a hallgatók túlzott magukra maradása miatt.

Sorolhatnám még, de az idő rövidsége miatt nem kívánok mindent nagyító alá venni, mert úgy vélem, hogy adósságainkról csak akkor érdemes szólni, ha felis-

merjük a változtatás útját és el akarunk rajta indulni, tehát ha megtörténik a feladatszabás. Nem is beszélve arról, hogy a feladatszabás tükre is az adósságainknak.

Lássuk tehát, hogy adósságaink következtében milyen feladatok állnak a lelkészképzésben előttünk. Hat gondolatkörre kívánom felhívni a figyelmet:

Meghajolni Isten igényessége előtt

Isten elvárja a református teológiával feltölthető lelképásztortól, hogy alkalmazza a bibliai és a hitvallásos mércét önmagukkal és másokkal szemben. Felgyorsult világi és egyházi életünkben minden változóban van, csak biblikus-hitvallásos, konkrét és hatásos cselekvésünk reakcióideje marad a régi, rozsdás óvatosság. A gyors reagálás nem csupán stratégiai kérdés, hanem a teológia kritikai-normatív funkciójának egészséges működése.

Az Isten igényessége előtti meghajlás kezdete az, hogy igényes vagyok a felkészülésben. Ennek érdekében le kell küzdeni a szellemi ingerszegénységet és megbélyegezni a gondolatlanságot.

A teológiai tudomány komplexitásának képvisellete

Minden tárgy fontos, minden megtalálja a maga értelmét és helyét szolgálatunk segítése tereén. Az egyházformáló teológus-lelkület egy életen keresztül küzd a teológia „hiánybetegségeivel”: a felszínes biblicitás, a felületes exegézis, a rendszertelen gondolkodás, a történelmi és egyházi identitáskriszisz, a szociális érzéketlenség, a fogalmazás pongyolasága és a kirívó műveletlenség ellen. A teológus-lelkület abban érdekelt, hogy a keresztyén teológia teljes kritikai eszköztárát a lelkési szolgálat rendelkezésére

bocsássa. Már Schleiermacher megmondta, hogy jó lelképásztor csak jó teológusból lehet.

Az elmélet és a gyakorlat arányának megtalálása

A korábbi teológiai képzésből kiszorult a gyakorlat. Így lettek az egyházépítés marsallbotját hordozó tantárgyak a reménytelenség és a szárnyaszegettség elszennvedői. Általában beszűkült a lelkigondozói kapcsolat, ahol a segítségére szorulóknak nehezen vették igénybe a lelkész segítő közelségét. Egygenerációs, tradicionális gyülekezetek megöregedett tagjaitól hogyan lett volna elvárható a liturgiai újítások iránti hajlékonyság? Közben az exmisszus-igehirdetők, sokszor a velük született homiletikai érzékükre (vagy érzéketlenségükre) maradvánként prédikáltak, s milyen papírízű maradt a katechetika-kurzus, amely a letiltott hittanórák, a „zugkonferenciák”, a sokhelyütt gyermekhiány miatt szünetelő gyermek-istentiszteletek és kimaradt évfolyamú konfirmációs csoportok világában hangzott el. Ennek a közelmúltnak zsigerekbe költözött öröksége továbbra is él, hat és akadályoz. Már nem elég csak a legációk intézménye, vagy a nyári gyülekezeti gyakorlat egy-két hete, hanem szisztematikus hospitálás-rendszerrel kell megszervezni a katechetikai, lelkigondozói, missziói és diakóniai gyakorlatokat, amelyekre koronaként következik az Oktatási Minisztérium által 1999. őszétől elismert 11-12. szemeszter kötelező gyakorlati éve, amely alatt a hallgatók korábban megszerzett ismeretei párosulhatnak a lelképásztorkodáshoz elengedhetetlen készségek kifejlesztésével. A hatodik év célja az, hogy az önálló lelképásztori munka megkezdése előtt minden teológus-

lelkész szakos hallgató egy kettős tutori rendszer segítségével (teológiai tanárok + szakoktató lelkészek) és ellenőrzésével, valóságos gyülekezeti közegben, huzamosabb ideig, felelősen végezze a lelkési tevékenységet. Ezzel erőteljesen és hatásosan fog megjelenni a lelkészképzésben a gyülekezeti irányultság, illetve a lelkészképzés befejező szakaszában döntő módon jelenik meg a fenntartó egyházkerület aktív részvétele.

Köldöknézó kegyesség

helyett kreatív kegyesség

Konzerválódás, megmerevedés, betokosodás helyett műhelymunka, ötletesség, önállóság és önképzés, amely nem tűri el a spirituális közepszerűséget. A teológus nem lehet arc nélküli ember. Személyiség-igény és egyéniség-igény a vele szemben támasztott követelmény. Ennek eléréséhez *újra fel kell fedezni a reformáció korától a protestáns kegyességet meghatározó oratio-meditatio-tentatio triászának mai szükségességét.* Teológus-diákjaink kegyességi mintái kuszáltak, sőt nem egy esetben végletek tapasztalhatók. Mit szívnak folyamatosan magukba a mai magyar társadalomból? A lazaság szemléletét, masszív igénytelenséget, lelketlen durvaságot, sziruposan sláger ízű érzélgést, úgazdag sekélyességet, video-idiotizmust, csekélyke olvasmányélményeket, minimális művészet-ismeretet, sokoldalú fantáziátlanságot, érzelmi blokkoltságot, általános unalmat, munkát kiváltó becstelenséget vagy munkakerülést, a könnyebb utak előnyben részesítését stb.... Ezek mellett már nem is sorolom az egyházból kapott ferde hatások csokrát, amelyek mind-mind hatással vannak teológusainkra és ránk is. Bizonyos komplex nyomorúság-halmaz ez, szinte megtisztíthatatlan kásahegyet jelent ez a teológiai oktatás számára éppúgy, mint a lelki nevelésre nézve.

Mivel a világ sodrása oly erős, az egyházi közeg lelki egészsége

pedig oly gyöngye, ezért sokkal több és elmélyültebb elcsendesedésre (meditatio), őszintébb Istenhez kiáltásra, bizonyosságban szólóbb imádságra (oratio), illetve bátor és folyamatos harcra van szükségünk a rafinált kísértésekkel szemben (tentatio). A meditációt negligálva nem beszélhetünk alapos igehirdetésre készüléstről. A gépies oratio vallási rituálévá korcsosul. A ki nem védett tentatio pedig minden keresztyénkedő tevékenységet hiteltelenít. Ezért a lelkészképzés minőségi továbblépésének kulcsfogalma az elmélyült spiritualitás. A lelkészképzés nevelési célja: eljutni és eljuttatni a lelki érettségre, amelyben jelen van az életstílussá vált meggyőződés (differenciált globalitás), az autonómia, a dinamizmus és a következetesség. Ennek érdekében kell a teológiai nevelésben mindenáron törekedni az oratio-meditatio-tentatio triászának nagyobb és új tereket adni, hogy feltámadjon az igény a kreatív kegyesség iránt. Keresztyén rendeltetésünk elengedhetetlen jellemvonása: ellenállni az ördögnek, az összezavaró törekvéseknek (Jak 4,7b). A Heidelbergi Káté 32. kérdés-felelete értelmében akkor teljesítjük a gondolatot, hogy „a Sátán és gonosz ellen már ez életben szabad lelkiismerettel harcoljak és győzzek”, amikor vállaljuk az emberellenes, gonosz struktúrák megszüntetését; amikor fáradozunk az otthonteremtésben, a közösség hiány pótlásában; amikor megőrizzük és megadjuk az emberi méltóságot; amikor tápláljuk a szabadságszeretetet és jó sáfárokként őrizzük a teremtett világot. A teológus-lelkiségben van helye a részt-venni és a részt-nem-venni szabadságának, a kitárulkozó nyitottságnak és az elhatárolódó éberségnek.

Magas szintű erkölcsiség,

fegyelmezettség és mértékletesség

Az ige erkölcsi következményekkel járó hatásának hiánya megkér-

dőjelezi a megtérés mindent átható voltát, a cselekedeteket befolyásoló hit erőteljes jelenlétét. Az egyházfegyelem elhalásának következményeit isszuk... De ne így legyen tiköztetek! A belülről, hitbéli meggyőződésből fakadó irányítottság minden téren kötelez: munkában, családban, társadalomban. Azaz: életszentséget a megszentelő Lélek erőterében! A bibliai értékszempontok bátor képviselője és példaadó megélése szükséges a saját köreinkben. Komolyan venni: ne igazodjatok e világhoz... A puritán életszemlélet újravállalása prédikációval felérő dolog (van aki ezt új típusú aszketizmusnak mondja): tisztaság, szegénység, a nem haszonérdekeltségű feladatvállalás, lemondás, adósságelengedés, megbékélés, önkorlátozás, mértékletesség, megelégedettség.

A preventív teológusképzés

koncentrikus köreinek megteremtése Néhány éve – mióta körülbelül kétszeres túljelentkezés van a teológiákon –, erősebben kell hangsúlyoznunk az érdeklődőknek és a már felvetteknek, hogy a lelkipásztorlás nem divat-pálya, nem sikeres szakma, nem tucat-állás, hanem életre-halálra szóló hivatás, szent ügy, állandó prioritást igénylő foglalatosság. Az öt évfolyam kijárása még semmi, mert a felvételtől kezdve újra és újra ránk talál az egész életen keresztül élő veszszőfutás, amelyben egyszerre válik útítársunkká a méltatlanságérzet és a kiválasztottság-tudat, az Isten előtti mysterium tremendum (félelmetes titok) és Isten-közben élve a mysterium fascinosum (titokzatos vonzerő). Nincs olyan teológus és lelkész, akiben ne fogalmazódna meg a pályaelhagyás, az elbizonytalanodás kérdése: „Itt a helyem?” „Jól választottam?” „Megtudok felelni?” „Fogom bírni?” „Lesz belőlem igazi lelkipásztor?” A kérdések megfogadásának és a belőle származó rossz közérzetnek sok összetevője lehet: azonosság-válság, korai kiégés, lekötetlen ka-

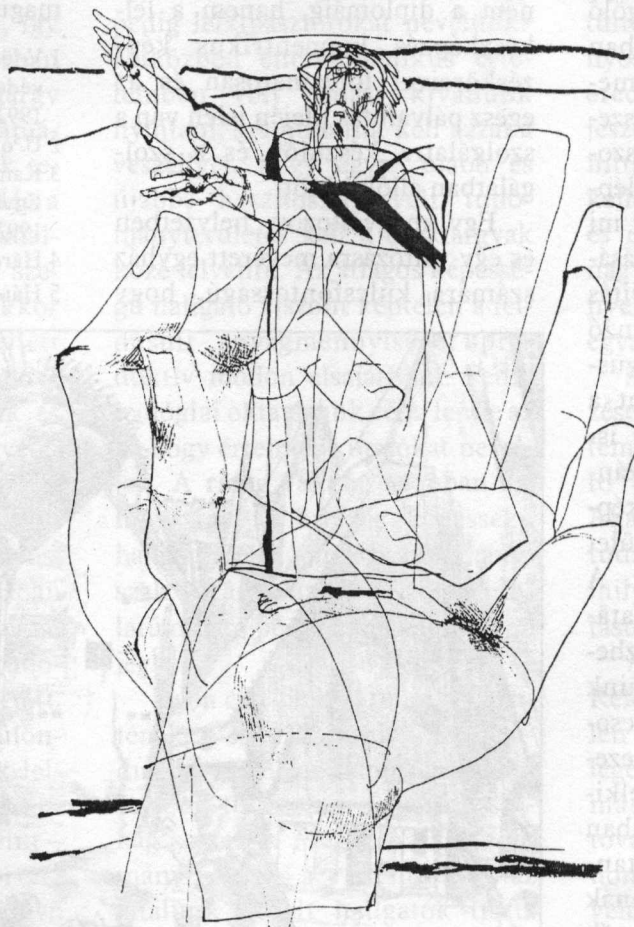
pacitás, valótlan igények, izoláltság, a támasztott követelmények sokasága, a ki nem mondott elvárások esetlegessége, a sokkoló stressz-helyzetek gyakorisága és még lehetne sorolni tovább...

A felelős vezető kérdése a képzés oldaláról az, hogy mi múlik rajtunk, az intézményen? *Egyrészt:* Hogyan tudunk elébe menni azoknak az eseteknek, amikor nem tör fel elementáris erővel ez a szükséges bizonytalanság-érzet és nem következik be időben a hivatás melletti elkötelezett döntés vagy szakítás, amelynek elmaradása belekeseredéshez és kényszerpályához vezet? *Másrészt:* Mit kell tennünk annak érdekében, hogy a szolgálatra alkalmasnak tűnőknél megrövidítsük a pozitív válasz megadását, és segítjük azt, hogy azután ne törjön fel minduntalan az akna-alattomoságú kísértés mindent megkérdőjelezése.

A felszínes-könnyelmű, ill. a morfondírozó-aggodalmaskodó típus arra int bennünket, hogy kialakítsuk az ezt a jelenséget kezelő preventív megelőző, elhárító, előzetes) gondolkodást és preventív képzésfejlesztést. Kikiktatni nem tudjuk, s nem is akarjuk a szembeesést a választás kényszerével, mert átéljük a sokat vívódó teológus, Révész Imre intésének súlyát: „Nem éreztük meg, mekkora hatalom az Ige, amíg a terhét nem éreztük. És nem tapasztaltuk addig az Ige hatalmát önmagunk fölött, amíg nem igyekeztünk szabadulni tőle.” Nem kikiktatni vagy bagatellizálni, hanem kezelni szeretnénk ezt a jelenséget. A teológus-képzésben is meg kell tennünk a prevenció három klasszikus lépését a lelki egészségvédelem érdekében.¹

„A primer prevenció tulajdonképpen oki megelőzés: erők és hatások

ellen dolgozni, mielőtt azok bajt okoznak.”² A teológiai alap- és szakképzés időszaka tehát döntő. A felkészítésbe beépítetten a lehető legszélesebb megismerési-palettát kell felkínálnia a teológiaioknak. Minden támogatást meg kell adni a lelkipásztori személyiség kibontakoztatásához.³ Ennek az eszközei az elmélyülés körülményeinek a biztosítása, a ki-műveltség számonkérése, a specializálódásra segítés. A IV-VI. évek alatt legyen felkészülési le-

Kass János: Istenem. Uram

hetőség az okleveles lelkigondozó, a börtön-, ifjúsági, katonai stb. misz-sziói ágak munkájára, lehessen teológiai szakfordítói diplomát, középiskolai pedagógiai diplomát szerezni, és az egyházi szociális munkás képzésben részt venni. Eközben pedig a teológiai hallgatók „immunanyag szintjének” növelésébe a teológiai diszciplínák színvonalas oktatása mellett be kell vonni a társtudományok és

a segédtudományok minél tágabb körét.

„A másodlagos prevenció célja a korai stádiumban lévő esetek gyors, hatékony megoldása. Amikor még mozgásban van vagy nem rögzült a kép.”⁴ Ennek a lépcsőfoknak az ideje a teológusképzés rendjében a segédlelkészi év, amelynek át-szervezése, a hallgatói jogviszony kiterjesztésével intenzívebbé tette elodázhatatlan feladata egyházunk Zsinatának. A sokszínű gyülekezeti közegbe, tapasztalt

lelkipásztor mellé kerülő hatodéves hallgató áteshet a másodlagos prevenció elvi eszközeként emlegetett szűrőn. Itt még gyorsan és hatékonyan lehet kiszűrni az alakulóban lévő igelátásból, egyházképből és lelkézmintából a hamiskás hangokat és a hatodévest jó irányba segíteni. Az élesben átélt krízishelyzetekkel nem magánosan kell megküzdenie, hanem egy teherbíró és kiforrott egyéniségű munkatárs oldalán. Immár elkülönülve az évfolyamtársaktól, szobatársaktól, s kikerülve a teológus-közösség rejtési és fedési tendenciáiból, huzamosabb időn át kell megmutatnia önmagát, felkészültségét, etikai hozzáállását, szolgálatra való alkalmasságát. A gyülekezet és az egyházmege, a presbitérium és a lelkipásztori kar tes-

ületileg teheti mérlegre a segédlelkész életét és felszentelésre való alkalmasságát, vagyis a szűrőn fenn lehet akadni, tehát az is kiderülhet, hogy vocatio interna-t (belső elhívást) nem követi a vocatio externa (a külső elhívás). Ugyanakkor arra is módot ad ez az év, hogy a lelkész-jelölt maga is leszűrje szolgálatba-kóstolása tanulságait, s legbelül megadja a legőszintébb választ arra, hogy neki való-e ez a hivatás. Ebben a

képzési szakaszban a preventív hozzáállás gyümölcse a lelkipásztori karakter újabb értékekkel történő gazdagodása, illetve egyházunk megkímélése olyan lelkészek kibocsátásától, akik jobban teszik, ha más hivatás után néznek.

„A tercier prevenció célja... az elszenvedett kórkép további károsító hatásainak, következményeinek csökkentése.”²⁵ Megfáradnak még a legkülönbek is, hiszen egyházunk és világunk kórképét elszenvedni: olykor bizony lélek- és idegölő dolog. Idővel még a legjobban felkészült lelkipásztorok ismeretei is meghalványodnak, korszerűtlenné válnak, frissítésre szorulnak. A tercier prevenció lépcsőfokán fel kell mérni, hogy mi az oka a produktivitás hanyatlásának, hogy aztán a produktivitás érdekében sokszínű ösztönző elemet kapcsoljon be. A teológusképzés harmadik lépcsőjeként a szervezett, komolyan vett és ismeretfrissítő, ismeretpótló szándékkal meghirdetett továbbképzés elindítása az egyházkerület vezetésével közös feladatunk. A továbbképzés programkínálatának kidolgozásában nélkülözhetetlenül szükség van teológiáink oktatóira. A tanszékek köré csoportosuló szakmai napok bevezetésével kívánatos lenne a lelkipásztorok számára új formában megindítani azokat a szaktanfolyamokat, amelyek biztosítanák a doktori programra jelentkezők számát. Az átgondolt „tudományos vértömlesztés” kívánalma sok foglalkozásnál alapkövetelmény, nálunk sem intézhetjük el „a jó pap holtig tanul” mondással, úgy, hogy közben nem lépünk előre. A lelkészi munkával járó stressz, krízishelyzet nagyban csökkenthető lenne az égető kérdéseink megoldásához segítő továbbképzésekkel.

További eleme a tercier prevenciónak, hogy felfigyel az elszigetelődés, a kitalakultság-érzés kialakulására és segíti a közös-

ségbe illeszkedést. Ennek a tételnek az értelmében a teológiai tudományosság szervezése egyúttal közösség-szervező funkciót is vállal. A perifériára került, magányosságban élő szolgatársak indirekt módon történő bevonása nem pusztán kollegialitás, hanem lelkigondozás, és visszasegítés is a szent tudomány vonzásába.

A preventív hozzáállásból következő lelkészképzés tehát nem az orráig lát, nem a felvételi létszámig, nem a keretszámokig, nem a diplomáig, hanem a lelkészképzés koncentrikus képzéskörével folyamatosan és az egész pályafutás idején jelen van a szolgálatra készülők és a szolgálatban állók között.

Egy megváltozott helyzetben és egy változásra megérett egyház számára kulcsfontosságú, hogy

milyen lelkipásztori karral hajtja végre a megújulásra esélyt adó Isten jelenkorra rótt feladatát. Hogy milyen lesz ez a lelkipásztori kar, abban döntő szerepe van lelkészképző intézeteinknek.

Ennek a súlyát sok teológiai tanárkollégámmal együtt átérezzük. Azért munkálkodunk, mert a lelkészképzésben korfordító, a mentalitásában feltétlenül változni akaró, egész életében teológus-lelkületűnek megmaradó nemzedék támasztására szántuk el magunkat.

1 V. ö.: Hárdi István: A lélek egészségvédelme. Springer-Verlag. Budapest, 1992. 48-65.

2 U. o. 50.

3 Kamarás István: Júdások vagy Péterek? Egyházfórum Könyvek 14. Budapest, 1992. 8.

4 Hárdi, 64.

5 Hárdi, 65.

Dürer: A tékozló fiú

DR. VLADÁR GÁBOR

Lelkészképzés a Pápai Református Teológiai Akadémián

Közép-európai teológiai képzésünk rendszere a felvilágosodás és a XIX. század gyermeke. Természetesen vannak ennél nagyobb és keresztényibb ősei is, de ami elődeitől megkülönbözteti, az a tudomány robbanásszerű fejlődéséhez, „nagyüzemivé” válásához való kényszerű alkalmazkodási képessége. Enciklopédikus jellegű tudományos képzést kívánunk adni, így „tudományosságunk” elsősorban az indexbe írt sok-sok tantárgy formájában jelentkezik. Alapjában véve nem lehet tévútnak tekinteni ezt az irányvonalat. Ha a múltban a lelkipásztor társadalmilag elismert és elfogadott személyiség kívánt lenni, akkor egyetemi képzettséget kellett szereznie. Ma is ez a helyzet szerte a világon: az egyes egyházak és felekezetek a legmagasabb egyetemi szinten képzik ki lelkipásztoraikat a szent szolgálatra. Az ideális lelkész típusa: intelligens, jól képzett, a világ zűrzavarában eligazítást tud adni. Mai teológiai oktatásunk tehát a profán tudományosság reflexeként született, és ez a jellege erősen megkülönbözteti a korábbi évszázadok lelkészképzésétől. Az alkalmazkodási reflex –véleményem szerint – csak felerősödött az utóbbi tíz évben, amióta a körülöttünk lévő tudományos világ a teológiát mint tudományszakot próbálja integrálni negyven esztendei gettóélet után.

A baj csupán az, hogy ma az egyetemi oktatásunk is válságban van vagy legalábbis átalakulóban. Az egyes tudományszakok „szeletelődése”, a specializáció szétrobantja az „universitas litterarum” gondolatát –, és ezt a folyamatot az egyébként szükségszerű egyetem-integrációk sem képesek megállítani, mivel ezek már csak az egyes, integrált szakfőiskolák

csúcsszerveként működnek, ahol kiképzik az egyes tudományterületek „technikusait” vagy specialistáit, de nem képesek egyetemes műveltséget közvetíteni.

Önkéntelenül is felvetődik a kérdés: Kiket képzünk ki? Mire akarjuk felkészíteni hallgatóinkat? Új felismerések kidolgozására képes tudósokat képezünk egy tudományág számára, vagy pedig lelkipásztorokat nevelünk? Miközben enciklopédikus értelemben vett tudást kívánunk nyújtani, számolnunk kell azzal a veszéllyel, hogy egyre újabb és újabb, hasznosnak vélt tudományterületet kell a szaktárgyak közé felvenni. Az átlagos képességű hallgató viszont képtelen a felűsült anyagmennyiséget produktív módon elsajátítani. Pedig teológiai oktatásunk célja lenne az is, hogy értelmes kutatókat neveljen. A rideg valóság azonban az, hogy így az átlagos képességű hallgató bemagolja egy tudományszak sovány kivonatát, a jóindulatú oktató pedig ad rá valamilyen jegyet.

Ilyen értelemben tehát – őszintén be kell vallanunk – nem tudunk a teológiai alapprogram keretében tudósokat nevelni a szakág számára. Mégis, ha a „tudományos” jelző azt jelenti, hogy az általunk nevelt hallgatók tiszta fogalmisággal tudnak majd gondolkodni lelkipásztorként, képesek lesznek a praxisukban előforduló problémák feldolgozására, az új kérdések megközelítésére, megválaszolására és az új ismeretek elsajátítására, akkor elértük a célunkat. Ez a cél vezérli a középiskolai tanárképzést, vagy az orvosok és a mérnökök tanítását is. Úgy vélem tehát, hogy a tudományos kutató és a lelkipásztor képzés hamis és félrevezető azonosságát a teológiai alapképzésben jó lelkiismerettel megszüntethetjük.

Nyilvánvalóvá kell tenni, nem lehet feladatunk az, hogy mindent középiskolás módon tömjünk bele a hallgatók fejébe. Meg kell határozni, hogy az elérendő cél érdekében mit kell feltétlenül tudni, és mi az, ami fakultatív anyagként választható. Ne tartsunk attól, hogy ezáltal csökken a tanítás nívója. Mai teológiai oktatásunk, sajnos, nem attól életidegen, hogy túlteng benne az oktatók tudományossága. A tudományos teológiai eredmények népszerűsített terjesztése helyett sokkal inkább a hittartalmak önálló közvetítésére kellene hallgatóinkat felkészíteni és ez bizony, az eddiginél jóval nagyobb „tudományosságot” igényelne oktatótól és hallgatótól egyaránt.

A fentebbi vázlatos megjegyzések is jelzik, hogy az 1998. szeptember 19-én kapuit újra megnyitó Pápai Református Teológiai Akadémia tanári kara és hallgatói tudatában vannak annak, hogy milyen fontosak a teológiai oktatásunk jövőjét érintő kérdések.

Akadémiánk, mint a Dunántúli Református Egyházkerület egyetlen felsőfokú tanintézete, elsődleges feladatának tekinti a református lelkipásztorok képzését, továbbképzését, és a teológiai tudományok magasabb szintű művelését. Emellett azonban tekintettel kíván lenni azokra a református értelmiségiekre, akik nem szándékoznak ugyan lelkipásztorok lenni, de valamilyen személyes érintettségtől indítva szeretnének teológiai ismeretekre is szert tenni. Ezért a lelkész szak mellett megindítottuk a teológus szakot is. Hisszük, hogy a jövő református értelmiségének formálásában nekünk is szerepet kell vállalnunk.

Hasonlóképpen itt szeretnénk megoldani a hitoktatók elméleti felkészítését és mindazon gyüle-

Kass János: Az Isten tenyerén

kezeti munkások felsőfokú képzését, illetve továbbképzését, akiket a gyülekezeti élet legkülönbözőbb területein lehet majd alkalmazni. Ezért a kaposvári és a győri tanítóképző intézetekben folyó hitoktatóképzést a pápai teológusképzéssel egy időben szeretnénk akkreditáltatni. Jövőnk szempontjából rendkívül fontosnak tartjuk e munkaágak kiépítését. Örülnénk, ha intézményünk, egyházkerületünk gyülekezeteinek lelki-szellemi központjaként és motorjaként működne a jövőben. Az erősen szórványhelyzetben élő dunántúli reformátusságnak nagy szüksége van ilyen központra, hiszen egyházunk szellemi képviselője – Keletről, Kolozsvár felől Nyugat felé haladva – lényegében Budapest után megszakad.

A lelkészképzésben figyelembe kívánjuk venni egyházkerületünk sajátos jellegét, az apró gyülekezeteket, a szórványhelyzetet, a felekezeti sokszínűséget, a városi gyülekezetek erősen szekularizált környezetét, a nyugat-európai civilizáció káros jelenségeinek korai jelentkezését. Végzett hallgatóink jórészen olyan falvakba kell majd lekipásztorként visszamennie, ahol esetleg egyedüli értelmiségiként végzik feladatukat. Az egyháztörténeti tanszék keretén belül öt éves, tervszerű, tényfeltáró egyházismereti munka indult

meg dr. Márkus Mihály püspök-professzor vezetésével.

Másik jellegzetességünk, hogy az öt éves nappali alapképzéshez kapcsoljuk, helyesebben: arra építjük rá a három éves segédlelkész-képzést. E második, orvosoknál, jogászoknál meglévő, gyakorlatias jellegű képzési fázis az utóbbi öt évben teljesen elsorvadt egyházunkban. A kerületünkben szolgálni kívánó végzős hallgatók a Kárpát-medence immáron hat (!) református lelkészképző intézetében végezhetik tanulmányaikat, így szükséges e tanulmányok egységes szintre emelése. Az I. lelkészképesítő vizsgát sikeresen abszolválta segédlelkészek egy három éves tanulmányi szakaszban gyakorlati teológiai ismereteiket mélyítik el, kettős tutori rendszerben (lekipásztori és professzori vezetés), szemeszterenként kétszer kétételes konzultációkon.

Főiskolánk teológiai irányultságáról nem szükséges bővebben szólnom. Röviden, csupán címszavakban, hadd mondjak mégis annyit: A reformáció református tradíciójában gyökerező, biblikus alapozású, ökumenikusan nyitott teológiát szeretnénk művelni. Készek vagyunk a világvallásokkal és az egzakt tudományokkal folytatott eszmecserére. Tudatában vagyunk annak, hogy az európai népek közösségében élő, önmeghatározást kereső, forrongó magyar társadalom számára készítünk fel lekipásztorokat. Olyan társadalomban kell Istennek az egész emberre vonatkoztatott igényét közérthetően megfogalmaznunk, amelybe éveken át azt a tévhitet sulykolták, hogy a vallás „magánügy”. Olyan társadalomban kell meghirdetnünk az Örök Evangéliumot, amelyben nem mi vagyunk az egyedüliek, akik valamiről meg szeretnék győzni az embereket. Feladtunk nem az, hogy exotikus elemeket építsünk be kegyességi tradícióinkba, vagy kimutassuk, leleplezzük konkurrensaink gyenge pontjait vagy

hogy az általuk használt propaganda- és agymosási módszereket alkalmazzuk, hanem olyan miszionáló közösségé kell válnunk, amely pontosan el tudja mondani: kiben és miben hiszünk, miért élünk így.

A tanári kar tagjai: dr. Zsengellér József (Ószövetségi tanszék), dr. Vladár Gábor (Újszövetségi tanszék), dr. Szabó István (Rendszeres teológiai tanszék), dr. Márkus Mihály (Egyháztörténeti és Egyházjogi tanszék), dr. Anne-Marie Kool (Gyakorlati teológiai és Miszsiológiai tanszékek). A gyakorlati tanszék keretében tevékenkedő előadók: Molnár Miklós ny. református lelkész, a Református Pedagógiai Intézet igazgatója; Tislér Géza csopaki és Steinbach József balatonalmádi lelkipásztorok és Draskóczy László zeneszerző, konzervatóriumi tanár. A héber és görög nyelvet Hamar Zoltán nyelvi lektor oktatja, a Dékáni Hivatal vezetője Domahidi Nelli református lelkész.

Akadémiánk címe:

Pápai Református Teológiai Akadémia

Március 15. tér 9. Pf.: 141.

Tel./fax: 89-312-331

E-mail:

ref.teol@papacollege.hu

www.papacollege.hu

Kass János: A szőlőültető

DR. GYÓRI ISTVÁN:

FELADATOK ÉS LEHETŐSÉGEK A LELKÉSZKÉPZÉSBEN

A lelkészi munkanélküliség hamarosan fenyegető veszélyeire hívta fel a figyelmet Tőkéczi László a Reformátusok Lapja február 6-i számának vezércikkében. Megoldási javaslati alapvetően ennek elkerülését vagy a jelenség enyhítését célozzák. Miközben a munkanélküliség veszélye fenyeget, vannak feladatok, melyeket a rendszerváltás után tíz évvel sem tudunk megoldani. Tőkéczi László felvetései, javaslati akkor is megfontolandók lennének, ha nem lenne teológiánkon ennyi hallgató, így azonban még inkább szorítóak ezek a gondok.

Mielőtt a célt és az eszközt felcserélnénk, tisztázni kell egyikét alapvetet. Az egyház létének, hivatásának önmagában véve nem része, hogy a lelkészeknek megélhetést biztosítson, még akkor sem, ha hajlamosak vagyunk a gyülekezeteink életképességét azon mérni, hogy „el tudja-e tartani a papot”. Az anyaszentegyház földi létének célja többek között az, hogy Isten gondviselő és megváltó szeretetét, az evangéliumot befogadja, aszerint éljen az Ő dicsőségére és azt másoknak is hirdesse. Ezeknek a céloknak az elérésére veszi igénybe az emberi eszközöket, beleértve a lelkészek szolgálatát is. A lelkész léte, a gyülekezetben való ottiléte tehát nem cél, hanem eszköz.

„Az aratnivaló sok, a munkás kevés.” Ez akkor is igaz lesz, amikor megjelennek a „munkanélküli” lelkészek. A világi szóhasználatban ilyenkor „strukturális munkanélküliségről” beszélnek, hiszen a munkaerő elvileg számszerűen rendelkezésre áll, de hiányzik az elvégzendő feladathoz szükséges szakképesítés, hozzáértés, vagy a munkakörülmények olyanok, hogy senki nem vállalja a munkát, esetleg az üres

munkahely nem ott van, ahol a lehetséges munkavállaló lakik. Református egyházunk esetében hasonló helyzet kezd kibontakozni. Teljes mértékben igaza van Tőkéczi Lászlónak abban, hogy „sürgős és megkerülhetetlen döntésekre van szükség, hogy egyházunk ne legyen kitéve a munkanélküli, „felesleges” lelkészek tömeges megjelenését követő erkölcsi és anyagi problémáknak.” Ha megelőzzük a bajt, talán nem kell majd amiatt panaszkodni, hogy bizonyos feladatok, szolgálatok nem tudunk ellátni, miközben lesznek munkanélküli lelkészeink.

Egyet kell értenünk Tőkéczi Lászlóval, amikor két irányban keresi a megoldást a lelkészképzés tartalmi korszerűsítésére. Az egyik az lelkészi „profilok” kialakítása, azaz a képzés bizonyos mértékű szakosítása azzal a céllal, hogy a végzetek kórházi lelkészként, börtönlelkészként, ifjúsági, szociális és katonai gondozó lelkészként is szolgálhassanak. A képzés tartalmi korszerűsítése, a speciális szakterületek bevonása régóta sürgető szükség. A jelenlegi lelkészképzés a klasszikus bölcsész képzés hagyományait követi, ezt egészíti ki a klasszikus protestáns életeménnyel, mint nevelési céllal, azaz a felelős döntésre és cselekvésre képes és nem másoktól utasítást váró vezető ideájával. Ennek megfelelően egyelőre elképzelhetetlen, hogy a magyar református lelkész ne tanuljon héber, görög és latin nyelvet, filozófiát, dogmatikát, egyháztörténetet, etikát. Ezeket keresztül kell ugyanis felvérteződnie azokkal az ismeretekkel, amelyek segítségével minden helyzetben dönteni tud, anélkül, hogy valamilyen „tanítóhivatal” a szájába adná, hogy egy-egy helyzetben mit is kell mondania, milyen véleményét kell képviselnie. Ez a

klasszikus protestáns „tiszteletes és tudós prédikátor” eszmény azonban a mai világban nagyon sokba kerül, úgy tanulmányi időben, mint pénzben. Tudjuk, hogy diákjaink túlterheltek, de egyik teológiai intézmény sem fogja a klasszikus tananyagot egyhamar csökkenteni. Mindenki attól fél, hogy ezzel az ottani képzés színvonalára, elismertségre szenvedne csorbát, akár olyan mértékben is, hogy ez az intézmény akkreditációját veszélyeztetné. Ezt természetesen senki nem akarja. Így az öt- vagy hatéves képzésben nagyon kevés idő és energia jut bármilyen specializációra, egy-egy gyakorlati szakterület valóban elmélyült megismerésére. Mi lenne a megoldási lehetőség?

Először is kívánatos lenne, ha az országos egyház, vagy annak valamelyik erre felhatalmazott szerve meghatározná a református teológus-lelkész szak egységes képesítési követelményeit, tehát azt a minimumot, amit minden teológiának teljesítenie kellene a maga tantervi keretei között ahhoz, hogy végzős hallgatói lelkészi diplomát kaphassanak. Ezt, legalábbis ami a törzstananyag mennyiségét illeti, a mostani elvárás mértékénél kisebbre kellene szabni. Az így felszabaduló kapacitásokat arra lehetne fordítani, hogy minden hallgató megismerkedjék egy-egy speciális területtel is. Így tehát mindenki kaphatna egy lelkészi oklevelet és egy kiegészítő oklevelet arról a szakterületről, amelynek az elméleti és gyakorlati ismereteit elsajátította. Természetesen ez a rendszer akkor működne igazán, ha a szakterületek képzése elérhető lenne a gyakorló lelkészek számára is, megteremtve ezzel a későbbi profilváltás lehetőségét.

A képzés szakosítása azonban csak akkor lesz vonzó a hallgatók

előtt, ha sikerül megteremteni és kiépíteni országos szinten a szaklelkészi állások rendszerét. Nagyonbbrészt az egyházmegyéknek, a kerületeknek vagy a zsinatnak kell ezeket az állásokat megszervezni és fenntartani. Ehhez koncepció, hitbeli látás, pénz és tudati változás szükséges. S talán a tudati változás a legnehezebb. A ma még viszonylag kevés számú nem parókiális lelkész nemegyszer úgy érzi, hogy a parókián lévők nem is tekintik őket igazi, egyenrangú lelkésznek. A lelkészi közösség nem fogadja be őket, mintha munkájuk nem lenne a többiekével egyenértékű.

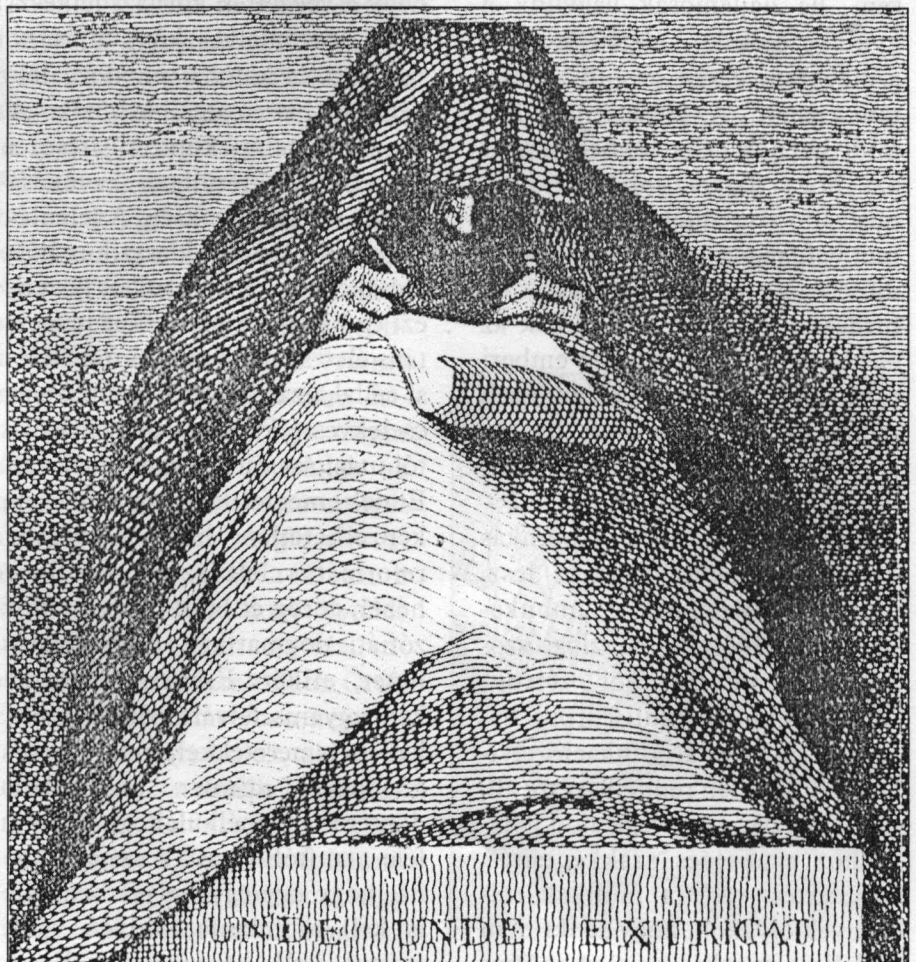
A másik javaslat, hogy a teherbíróbb teológusok kisgyülekezetben végzett lelkészi munkájuk mellett végezzenek olyan feladatokat is, amelyek missziós lehetőséget teremtenek. Ennek meg is vannak a történelmi hagyományai nálunk, hiszen a falusi kisgyülekezetek lelkészei régebben is végeztek ilyen szolgálatot. A legtöbben gazdálkodtak, kertészkedtek, méhészkedtek, tanítóskodtak... Ezzel nemcsak a gyülekezettől kapott kicsiny jövedelmet egészítették ki, hanem fontos szerepet játszottak egy-egy közösség életében is a maguk példaadásával, a szakismeretek közvetítésével és a nevelői munkájukkal. Ennek a gyakorlatnak a mai igényekhez és lehetőségekhez igazodó felelevenítése bizonyára sok kicsiny gyülekezetben megoldaná a lelkészi szolgálat kérdését. Minderre csak akkor van igazán lehetőség, ha a teológusok minél nagyobb számban szereznek második diplomát. Ugyanakkor tudjuk, hogy a jelenlegi törvényi szabályozás szerint az állam csak az első diploma megszerzését támogatja, a második diploma megszerzése csak önköltséges formában történhet. Általános tapasztalat, hogy a teológiai hallgatók nem a lakosság vagyonosabb rétegéből kerülnek ki, pályakezdő lelkészként pedig csak

nagyon kevesen vannak olyan helyzetben, hogy újabb diplomáért tanulhassanak. Olyan ösztöndíjrendszerre lenne tehát szükség, amely azzal a feltétellel támogatná a teológusokat másoddiplomájuk megszerzésében, ha a lelkészi szolgálat mellé világi állást is vállalnának. Természetesen egy ilyen rendszer kiépítése és működtetése szükségszerűen korlátozná a jelenleg érvényben lévő, sokszor túlabzolutizált gyülekezeti autonómiát.

A kérdéssel összekapcsolódik a lelkészek javadalmazásának problémája is. Nem egy nyugati protestáns egyházban elkészítették az ún. „gyülekezeti katasztert”, vagyis a gyülekezet lélekszáma, a hittanórák száma, a szolgálatok száma, a hozzátartozó külterületek vagy szórványok száma és még néhány tényező alapján megállapítják, hogy egy-egy gyülekezeti lelkészi állás teljes munkaidőt kíván-e, vagy százalékban megadott részmunkaidőt. Ennek meg-

felelően van 100%-os, 80%-os vagy éppen 30%-os gyülekezeti lelkészi állás is. A gyülekezet ennek megfelelő arányban fizeti a lelkészét. A megélhetésének hiányzó részét a lelkész más egyházi vagy világi munkával szerzi meg. (Például egy 60%-os részmunkaidőben dolgozó falusi lelkész hetente két napi hitoktató vagy börtönlelkészi szolgálattal teljes munkaidőben dolgozik. Ez a rendszer a svájci kantonokban működik legjobban, de részben átvették a volt NDK evangélikus egyháza is. Nálunk mindez nem lenne ilyen könnyen, hiszen az lenne a nagy kérdés, hogy akkor most ki kinek a főnöke vagy beosztottja.)

A feladatokat és lehetőségeket végiggondolva láthatjuk, hogy sürgős és megkerülhetetlen lépéseket kell egyházunknak megtennie. Nemcsak azért, hogy a lelkészek munkanélküliségét megszüntesse, hanem elsősorban azért, hogy hivatását minél jobban betölthesse.

UNDE UNDE EXTRICAU

„De Erdőn-Túlról fáklya-fényjel üzen ma is”

Felekezeti alapítványi egyetem Romániában

Az erdélyi magyar történelmi egyházak vezetői 2000. január 13-án Kolozsváron a Bethlen Kata Diakóniai Központban létrehozták a **Sapientia Alapítványt**, amely a majdani romániai felekezeti alapítványi egyetem megteremtője, tulajdonosa és működtetője. Az alapítók úgy határoztak, hogy az egyetemi és a tudományos élet ismert és elismert képviselőit kéri fel a Sapientia Alapítvány kuratóriumába. A kuratórium elnökének Tonk Sándor történészt, a Babes-Bolyai Tudományegyetem és a Protestáns Teológiai Intézet tanárát választották, a kuratórium tagjának pedig Birtalan Ákos közgazdászt, Brassai Zoltán orvost, Marton József teológust, Szilágyi Pált, a Babes-Bolyai Tudományegyetem tanárát, Tolnay Istvánt, a Sulyok István Főiskola tanárát, Toró Tibor fizikust, Tánczos Vilmos néprajzkutatót és Tőkés Elek tanárt, az RMDSZ Kolozs megyei választmányának tagját kérték fel.

A Sapientia Alapítvány kezdeményezi a felekezeti egyetemmel kapcsolatos fejlesztési javaslatok kidolgozását, dönt azok sorsáról, miközben szorosan együttműködik a fejlesztési program szakmai – hazai és nemzetközi – legitimációját biztosító **programtanáccsal**, valamint a **budapesti programirodával**.

A Határon Túli Magyarok Hivatala (HTMH) tájékoztatása szerint a magyar kormány célja az, hogy olyan romániai magyar alapítványi egyetem létrehozását támogassa, amely a regionális vonzáskörzet igényeihez igazodó, a jövő színvonalának megfelelő, és az Unióba tömörülő Európa értékeit közvetítő felsőoktatási intézménnyé válhat. A magyar kormány alapvető érdeke, hogy a születendő intézmény a román-magyar szakmai, tudományos kapcsolatok új színterét nyissa meg, és a meglévő lehetőségeket kihasználva rugalmasan működjön együtt Románia állami és magán-felsőoktatási intézményeivel – így a maga eszközeivel járuljon hozzá a román felsőoktatás modernizációjához, és Románia felzárkózási esélyeinek javításához. A magyar kormány tehát elkötelezi magát az alapítványi egyetem támogatása mellett, és mindent megtesz azért, hogy a leendő intézmény méltó legyen az európai, az amerikai és a nemzetközi szervezetek szakmai, pénzügyi segítségére. Ugyanakkor nélkülözhetetlennek tartja a magyar szellemi élet támogatását és a magyarországi felsőoktatás intézményekkel való együttműködést is.

A HTMH információi szerint az egyetem megvalósulásának végső formája még nem alakult ki, a szervezési elvekben azonban már született megállapodás. Eszerint az erdélyi magyarság demográfiai, gazdasági és kulturális tagoltságához, eltérő igényei-

hez igazodva a felekezeti alapítványi egyetemnek **több lábbon álló, rugalmas, változatos** szervezeti keretek között és oktatási programok szerint működő intézményhálózatnak kell lennie. Az oktatási intézmények fejlesztési programja mellett olyan „infrastruktúra” létrehozása is szükséges, amely az állami román felsőoktatásban tanuló diákok és tanárok számára is hozzáférhetően javítja a tanulási, oktatási feltételeket és az életkörülményeket. A program megvalósítását „modulrendszerű építkezéssel” célszerű kezdeni, vagyis az alapítványi egyetem keretei között olyan épületek illetve funkciók kivitelezését kell vállalni, amelyek önállóan, az egyetemi hálózat más részeitől függetlenül működtethetők és működésük rövid távon finanszírozható. Ilyen lehet például egy-egy szakkollégium, számítástechnikai központ vagy könyvtár létrehozása.

A képzési kínálatban olyan területekre kell első sorban koncentrálni, amelyekben jelenleg **magyar nyelven nem folyik oktatás** (pl. közgazdaságtan), amelyekben **nincs, vagy kezdetleges a román nyelvű oktatás** (pl. vidék- és területfejlesztés), illetve amelyek **kiemelkedően fontosak az identitás megőrzésében** (pl. tanárképzés). A stratégiai oktatási programoknak későbbi szakmai vitákon kell pontos körvonalat kapniuk. A részprogramok kialakítása és megvalósítása – versenylvet alkalmazva – **pályázati úton** történik, amely egyértelművé teszi a helyi hozzájárulás formáját és mértékét.

Tekintettel az akkreditációs nehézségekre szoros kapcsolatot kell kialakítani a román társintézményekkel, mivel az együttműködés hiánya, illetve a várható ellenállás megghiúsíthatja az alapítványi egyetem akkreditációját.

Az alapítványi egyetem intézményeinek telepítése vitatott, de az egyes városok szerepére vonatkozó elképzelések majdnem azonosak. **Kolozsvárott** az egyetem központját és az elitképzés intézményeit lehetne elhelyezni, elsősorban az infrastrukturális fejlesztésre és az állami oktatásban tevékenykedők megsegítésére koncentrálni. **Nagyváradon** a Sulyok István Református Tanárképző Főiskola megerősítésével és bővítésével a debreceni és más közeli egyetemekkel szoros kapcsolatban álló, a régió számára vonzó főiskola kialakítása lehet a cél. Az intézményhálózat harmadik pillére, **Marosvásárhely** illetve a **Székelyföld** alkalmas leginkább a gyakorlati ismeretek átadására szakosodott és nagy létszámú hallgatót befogadó oktatási intézmény-együttes kiépítésére, a helyi képzési formákkal párhuzamos oktatás kialakítására, továbbá új programok („menedzserképzés”, területfejlesztés) beindítására.

(n.i.)

Református felsőoktatási kollégiumokat!

A balatonszárszói Soli Deo Gloria Konferenciátelepen megrendezett Református Értelmiségi Konferenciák sorában az 1999-es összejövetel felelősségbresztő címe ez volt: „Örökség, Adósság, Feladat”. Itt hangzott el hozzászólásom a református felsőoktatási kollégiumok megoldatlan kérdéséről. Értékes örökség letéteményesei vagyunk ezen a területen. Az utóbbi tíz évben azonban egyre nő az adósságunk, s ez élesen veti fel felelősségünk kérdését a feladat elvégzésének halogatása miatt.

Nem kétséges, hogy egy zsinat-presbiteri alapon felépülő s egészségesen működő egyházszervezetben nem csupán az értelmiségi szaktudásra van szükség, hanem arra is, hogy e szaktudások hordozói a mai világban eligazodni képes, világnézetileg-teológiaiilag művelt emberek legyenek. Olyan hívő egyháztagok, akik intellektuális erővel és értelmiségi reflexivitással is segítik egyházunkat az új helyzetek, a megnövekedett problémák feldolgozásában, megoldásában. Egy középosztályosodó társadalomban erőteljesen meghatározza majd a magyar reformátusság eljövendő arculatát, hogy lesz-e a hit és tudás egységét harmonikusan megélő, széles értelmiségi rétegünk, amely képes a korszerű kálvinista életeszmeny kimunkálására, megformálására, továbbadására. Bár nagyon fontos szerepe lenne ebből a szempontból a református felsőoktatás kiteljesedésének, és erősödésének is, nem mondhatunk le azonban azokról a fiatalokról sem, akik az állami felsőoktatásban tanulnak. Mert például nincs és valószínűleg nem is lesz sem református műegyetem sem közgazdaságtudományi, orvostudományi, agrártudományi és természettudományi karunk. Pedig szükségünk lenne mérnökökre, közgazdászokra, orvosokra, agrárszakemberekre, ökológusokra és informatikusokra is. Tudniillik olyanokra, akik igazán református értelmiségi minőségűek. Olyan református értelmiségiek, akiket egybefűz a közös hit, a közös világszemlélet, az eszmények, élmények és a műveltség rokonsága. Szekularizált és többféle szempontból plurális társadalmakban ilyen kohézióval rendelkező csoportok maguktól nem jönnek létre. Ezért meg kell dolgozni. Ne csak fölfelé mutogassunk tehát felelőtlenül, és kényelmesen az Úristenre, hogy majd Ő megoldja ezt is. Ez bizony a mi dolgunk, a mi felelősségünk is.

Az állami felsőoktatásban tanuló, hitben élő református diákságot akkor lehetne közös eszményekkel,

élményekkel, műveltséggel egybefűzni, ha például lennének számukra református kollégiumok is. Ezek szakkollégium-szerűen, szellemi műhelyként működhetnének. Lányaink és fiaink itt lehetőséget találnának az eszmecserékre, elmélyíthetnék s értelmiségi szintre emelhetnék keresztyén műveltségüket. Megtanulnák az evangéliumi hit szemszögéből megítélni a mai világban felmerülő kérdéseket. S egymás hite által épülhetnének.

Ez a jó ügy 1990 óta beszédtema. Sokan, sok helyen, sokszor szóltak róla. Megalakulása után az ORTE azonnal felvetette. Legutóbb a Magyarországi Református Egyház Doktorainak Kollégiuma a Pedagógiai Szekció javaslatára felhívást tett közzé ezzel kapcsolatban. Tudtommal azonban ezidáig semmi érdemi dolog nem történt. Kivéve a Kölcsey Ferenc Protestáns Szakkollégium próbálkozását, ami világosan megmutatta, hogy a szakkollégiumi forma is csak egy létező diákokthozon bázisán valósítható meg. Ma már nyilvánvaló az is, hogy a kollégiumok nem alternatívái a református egyetemnek. Katolikus testvéreink a Pázmány Péter Katolikus Egyetem fundálásával párhuzamosan 1990-től húsz ilyen felsőoktatási kollégiumot hoztak létre. A fővárosban hat kisebb-nagyobb intézményük van: három fiú- és három leánykollégium. Minden nagyobb egyetemi és főiskolai városban van katolikus kollégium: Pécsen, Szegeden, Miskolcon, Győrben, Kecskeméten, Egerben, Szombathelyen, Sárospatakon s Debrecenben kettő is. A jezsuiták budapesti Szent Ignác kollégiumában folyik a legszisztematikusabb katolikus értelmiségi képzés. Jelszavuk: „Hit és értelem”, ennek jegyében alakították ki jól átgondolt programjukat.

A kormányzat a kollégiumok működését szinte 100 százalékban fedezi. Történelmi alkalmat szalasztanánk el, ha átmeneti anyagi áldozatok árán is nem hoznánk létre a református kollégiumi hálózatot.

Különös tekintettel arra, hogy ennek nálunk is megvannak az előzményei. Az SDG és a MKDESZ kollégiumai mellett gondoljunk pl. a Debreceni Református Tanárképző Intézetére is. S akkor e kollégiumok tehetségmentő, szociális funkciójáról még nem is beszéltünk, jóllehet erre is többévszázados drága örökség kötelez. Végre cselekednünk kellene!

*Kovács I. Gábor
a Doktorok Kollégiuma
Pedagógiai Szekció elnöke*

Berán Lajos éremművész plakettje

AZ RPI SZAKMAI KONZULTÁCIÓS NAPJAI

- márc. 24. Drámaóra. Műhelymunka a személyiségfejlesztés tükrében a *Karcagi Nagykun Református Általános Iskolában*.
- márc. 31. Szakmai nap angol és német szakos nyelvtanárok részére a *Református Pedagógiai Intézetben*.
- márc. 31-ápr. 1. Internátusi nevelők továbbképzése a *Kecskeméti Református Kollégium Internátusában*.
- ápr. 7-8. Szakmai konzultáció óvodapedagógusok számára a budapesti *Halacska Református Óvodában*.
- ápr. 7-9. Szakmai konzultáció fizikatanárok számára a *hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Református Gimnáziumban*.
- ápr. 28-29. Szakmai konzultáció kémiantanárok számára a *Kiskunhalasi Református Kollégium Szilády Áron Gimnáziumában*.
- máj. 5. A természettudományos művelődési anyag szerepe az alsó tagozatos oktatásban – *Nagykőrös, Arany János Református Gyakorló Általános Iskola*.

SZAKMAI NAP TANÍTÓK SZÁMÁRA

A Református Pedagógiai intézet „*Drámajáték – műhelymunka a személyiségfejlesztés tükrében*” címmel szakmai konzultációs napot tart 2000. március 24-én a Karcagi Nagykun Református Általános Iskolában. A tervezett program:

10.00	köszöntés – áhítat
10.30	Karcagi tanyázás c. színjáték bemutatása
10.45	színjáték-dráma (fogalomismertető)
11.00	bemutatóóra-drámaóra (irodalmi mű feldolgozása a drámapedagógiai eszközeivel)
12.00	Tajta Csabáné drámapedagógus előadása szakmai kérdésekről
13.00	ebéd
14.00	játék a felnőttekkel (kapcsolatteremtő, lazító, koncentrációt igénylő improvizációs játékok)
14.45	áhítat

Jelentkezési határidő: 2000. március 10.

SZAKMAI NAP ANGOL ÉS NÉMET SZAKOS NYELVTANÁROK RÉSZÉRE

Ábrahám Károlyné Nyelvoktatásunk időszerű kérdései címmel, Szálkáné Gyapay Márta a kerettantervekről tart előadást 2000. március 31-én Református Pedagógiai Intézetben.

Szinopszis: A magyar lakosság nyelvtudása a különböző felmérések tükrében kevésnek tűnik különösen most, az Európai Unióhoz való csatlakozás éveiben. Az idegen nyelvek oktatásának helyzetét a közoktatásban számos összetevő alapján vizsgálhatjuk, mint például

- a nyelvtanulási igény megfogalmazása a szülők részéről
- az iskola lehetőségei a személyi (szakképzett tanárok) és a tárgyi feltételek (az óraszámok, a tananyagok stb.) megteremtésében
- az adott tényezők és a helyi tervezés összjátéka (a nyelvtanulás elkezdésének optimális kora, a folytatás megszervezése, az érettségi vizsgára vagy nyelvvizsgára, ill. a „life-long” nyelvtanulásra való felkészítés)
- a mindennapi tanítási gyakorlat örömei és nehézségei (csoportbontás, versenyek, tanulói és tanári motiváció)
- a továbbképzés jelentősége
- az iskola külföldi kapcsolatainak a fejlesztése, nyelvi táborok szervezése.
- nyelvtanulók és nyelvtanárok perspektívája.

Melyik tankönyvet válasszam? címmel tankönyvkiadók mutatják be legújabb angol és német nyelvkönyveiket, valamint a CD-ROM-os angol nyelvi anyag használatát.

KITÜNTETÉS REFORMÁTUS PEDAGÓGUSOKNAK

A kiemelkedő munkát végző református pedagógusok számára a 2000. évben is átnyújtják a Zsinat által alapított Makkai Sándor- és Imre Sándor-díjat. Az ajánlások beküldési határideje mindkét díj esetében: **2000. április 20.**

A **Makkai Sándor-díjat** „a református nevelési eszmények átültetéséért a mindennapi gyakorlatba tevékenység körében elévülhetetlen érdemeket szerzett magyarországi és határon túli pedagógusok részére” alapította Zsinatunk. A díj adományozásának feltételei: több éves óvónői, tanítói vagy tanári tevékenység magyar református közoktatási intézményben, kiemelkedő szakmai munka, valamint példamutató emberi-hitbeli magatartás. A díj évente három pedagógusnak adományozható, akik közül egyiknek mindig határon túlinak kell lennie. A kitüntetés átadására az országos református tanévnyitó istentiszteleten kerül sor. A Makkai Sándor-díj tulajdonosai: Dr. Kovács Gáborné (Budapest), Rábold Gábor (Debrecen) és Tőkés Elek (Kolozsvár) (1998); Csekme Jolán (Gödöllő), Lóczy Istvánné (Kaposvár), Tolnay István (Nagyvárad) (1999).

Az **Imre Sándor-díjat** „a református iskolaügyért végzett áldozatos munkáért” alapította Zsinatunk. A díj adományozásának feltételei: több éves iskolavezetési vagy a református oktatásügyért más területen folytatott kiemelkedő szakmai tevékenység, valamint példamutató emberi-hitbeli magatartás. A díj évente egy pedagógusnak adományozható, átadására az Országos Protestáns Napok keretében kerül sor. Az Imre Sándor-díj eddigi díjazottjai Kiss László (Debrecen) (1998), Molnár Miklós (Budapest) (1999).

A díjak odaítélésének útja: Az intézményvezető az arra méltónak tartott pedagógus nevét és ajánlását felterjeszti az igazgatótanácshoz, amely támogató véleménye esetén tovább küldi az egyházkerület iskolaügyi szervezete elé. Az egyházkerület által is támogatott javaslatok az Iskolaügyi Osztályhoz kerülnek 2000. április 20-ig, s a Zsinat Iskolaügyi Bizottsága fogja majd a végleges javaslatot a Zsinat elé terjeszteni. (A tavalyi előtti tapasztalatok alapján kérjük, hogy az intézményvezetők bátran merjenek javaslatot tenni az arra érdemes pedagógusok díjazására, viszont intézményenként lehetőleg már csak 1 nevet terjesztenek az egyházkerülethez.

HOLLAND ISKOLABÜTOR REFORMÁTUS INTÉZMÉNYEKNEK

Az RPI 1999 decemberében a Hollandiai Magyar Szövetség iskolabütor adományát szállította Rotterdamból Magyarországra. A raktározást a Szentendrei Református Gimnázium vállalta. A szállítási költségek részbeni átvállalása fejében a református intézmények hozzájuthatnak a holland iskolabütorhoz (30 db asztal és szék kb. 45.000.- Ft).

PEDAGÓGIAI PÁLYÁZAT

A Református Pedagógiai Intézet (1146 Budapest, Abonyi u. 21.) pályázatot hirdet a református közoktatási intézmények pedagógusai ill. szaktárgyi munkaközösségei számára a következő témakörökben:

A 2000-ben megjelenő kerettantervi óraszámokhoz igazodó református kerettantervek összeállítása magyar nyelv, irodalom, történelem, biológia, ének-zene tantárgyakból

Tankönyv-kiegészítő segédkönyv (szöveggyűjtemény, példatár stb.) megírása bármely iskolatípus számára bármelyik szaktárgyból

Szaktanári, osztályfőnöki, óvodapedagógusi segédkönyvek megírása

A pályázatok terjedelme minimum 2 nyomdai ív (32 gépelt oldal). A pályázatok jeligések, beadási határidejük **2000. szeptember 1.** A pályázatokat szakbizottság bírálja el, a legjobb pályamunkákat az RPI díjazza, s közhasznúvá teszi nyomtatott formában. A pályázatok eredményhirdetésére a 2000. novemberi intézményvezetői értekezleten kerül sor.

További információk az RPI igazgatóhelyettesétől kérhetők szerdánként a 06-1/351-9842 vagy a 06-1/351-9985 telefonszámon, vagy folyamatosan e-mail üzenetben a

refzsin.iskola@matavnet.hu címen.

FELVÉTELI HIRDETMÉNY

A Debreceni Református Hittudományi Egyetem a 2000/2001-es tanévtől két egyetemi szintű képzést indít.

1. Református teológus-lelkész: a 12 szemeszteres képzésre azon érettségi vizsgával rendelkező férfiak és nők jelentkezését várják, akik elhivatottságot éreznek a lelkipásztori szolgálatra.

2. Református teológus: a 10 szemeszteres képzésre azon érettségi vizsgával rendelkező férfiak és nők jelentkezését várják, akik felsőfokú teológiai ismereteket kívánnak szerezni, s nem gondolnak lelkési pályára lépni.

Ingyenes szaktárgyi előkészítőket tartunk: március 25-én és április 8-án, szombaton 10.00-tól 14.00-ig a Debreceni Református Kollégium Szenczi Molnár Albert termében (Debrecen, Kálvin tér 16.) A felvételi kérvény beadási határideje: **2000. április 30.** A felvételi vizsga ideje: **2000. június 24-27.** Bővebb tájékoztató kérhető a Tanulmányi Osztályon: (52) 516-821

Debreceni Református Hittudományi Egyetem
4044 Debrecen, Kálvin tér 16.

HAZA A MAGASBAN

Felhívás A Magyar Költészet Millenniumi Ünnepének mozgalmára

A Magyar Millennium Kormánybiztosi Hivatal és a Duna Televízió államalapításunk 1000. évfordulójára meghirdeti A Magyar Költészet Millenniumi Ünnepét.

Pályázni lehet a magyar költészet teljes tárházából: a kezdetektől a nemzeti klasszicizmuson, a Nyugat körén túl a napjainkig magyar nyelven írt költői művekkel. A mozgalomban részt vehetnek egyének, iskolák, települések, versbarát körök, civil szervezetek, gyülekezetek, amatőr színpadok és a Magyar Versmondók Egyesületének hagyományos találkozóin szereplők.

A résztvevőknek legkevesebb 25 magyar verset kell tudniuk, melyek közül egyet a versmondó, egyet pedig a helyi zsűri választ ki, és ezekkel lehet szerepelni a nyilvánosság, esetenként a televízió nézői előtt. A Magyar Költészet Millenniumi Ünnepének mozgalmára 2001. augusztus 20-án zárul.

Határon innen és túlról azok részvételét várjuk, akik 2001. augusztus 20-ig betöltik a 12. életévüket, illetve akik nem többek 21 évesnél.

Jelentkezés: 1999. szeptember 1-jétől 2000. december 31-ig a Duna Televízió Millenniumi Irodájában: 1016 Budapest, Mészáros u. 48. Tel.: 356-0122. E-mail: hazaamagasban@dunatv.hu Dunatext: 605. oldal.

KÖZLEMÉNYEK

A Református Tehetséggondozó Alapítvány (1146 Bp. Abonyi u. 21.) a hazai és a határon túli tehetséges diákok anyagi támogatására, tehetséggondozó programok kidolgoztatására jött létre (1999). Tisztelettel kérjük, hogy személyi jövedelemadója 1%-ának felajánlásával támogassa a magyar tehetségek kibontakoztatását segítő közhasznú alapítványt.

Az alapítvány adószáma: 18165764-1-42.

Az Országos Református Tanáregyesület (székhely: 4044 Debrecen, Kálvin tér 16.; elnök: 8500 Pápa, Március 15. tér 9.) köszönetet mond az 1999. évben az ORTE számára felajánlott 19.097.- Ft 1%-os jövedelemadóért, melyet az információáramlás javítására használt fel az egyesület. Az ORTE vezetése 2000-ben is kéri az egyesület tagjait és a református iskolaügyi pártolóit, hogy jövedelemadójuk 1%-át ajánlják fel az Országos Református Tanáregyesület céljaira.

Az egyesület adószáma: 19126322-1-09.

A Magyarországi Református Egyház technikai száma: 0066. Köszönjük, ha adója 1%-ának átirányításával segíti hitoktatói, lelkigondozói, egészségügyi, nevelési és szociális munkánkat.

KÉSIK A KÖZOKTATÁSI KIEGÉSZÍTŐ TÁMOGATÁS

Megdöbbenéssel értesültünk 2000. február 9-én arról, hogy a Belügyminisztérium Közgazdasági Főosztálya semelyik egyház számára sem utaltatta át a kiegészítő támogatást, arra hivatkozva, hogy az egyházak nem számoltak el az 1998/XC. tv. 30. § (5)-(6) bekezdése alapján az 1999. évi támogatás felhasználásáról. Az egyházak álláspontja szerint az elszámolási kötelezettség a támogatás felhasználóié, azaz az intézményfenntartóké. Dr. Bölcskei Gusztáv püspök úr, a Zsinat lelkészi elnöke február 9-én levélben kereste meg Dr. Pintér Sándor belügyminiszter urat:

„Tisztelt Miniszter Úr!

A Magyarországi Református Egyház 2000 februárjában még nem juthatott hozzá a közoktatási kiegészítő támogatás havi összegéhez. A Református Zsinati Iroda Iskolaügyi Osztályának érdeklődésére Moravánné K. Györgyi ügyintéző jelezte, hogy az utalás kezdeményezése sem került még sor, mivel a Magyar Köztársaság 1999. évi költségvetéséről szóló törvény 30.§ (5) illetve (6) bekezdése alapján a Magyarországi Református Egyháznak január 31-ig kellett volna elszámolnia az állami közoktatási kiegészítő támogatás felhasználásáról. Jelezzük Önöknek, hogy a Magyarországi Református Egyház, mint közegyház nem intézményfenntartó, értelmezésünk szerint az 1998/XC. tv. 30. § (5) bekezdése alapján elszámolást benyújtani nem köteles. A közoktatási kiegészítő támogatás utalásának csupán technikai lebonyolításában vesz részt. A református közoktatási intézmények fenntartói – törvényi kötelezettségüknek megfelelően – határidőre elszámoltak a támogatás felhasználásáról. Ezen elszámolások összegzését rövid időn belül eljuttatjuk Önökhöz.

Intézményeink folyamatos működtetése érdekében kérjük, hogy a február havi kiegészítő támogatást részünkre átutalni szíveskedjék. Tisztelettel:

Budapest, 2000. február 9.

*Dr. Bölcskei Gusztáv
a Zsinat elnöke”*

A levél hatására a kiegészítő támogatás február közepeére megérkezett.

ELŐFIZETÉS A MAGYAR REFORMÁTUS NEVELÉSRE.

2000 februárjában, alig három hét alatt több mint 100-an fizettek elő a református pedagógiai szaklap 2000/2001. évi számaira. Az 1999/2000. tanév további 4 számát továbbra is mutatványszámmak tekintjük. Az újságban elhelyezett megrendelőlapot minden érdeklődő számára eljuttatjuk. Az előfizetési díj kiegyenlítésére a számlák postázása után – várhatóan májusban – kerül sor.

GRYNAEUS ANDRÁS

Kutyaugatás nem hallik az égbe

(Rédei Károly: Őstörténetünk kérdései)

Rédei Károly, a bécsi egyetem Finnugor Tanszékének vezetője hatalmas feladatra vállalkozott, melyet így foglalt össze az Őstörténetünk kérdései című mű bevezetőjében: „az első részben a finnugrisztika néhány alapkérdéséről kívánok számot adni olvasmányos formában: az uráli népek és nyelvek rövid bemutatása, az uráli-finnugor őshaza és alapnyelv problémái, a magyar nép kialakulása, a magyar nyelv helye a finnugor nyelvek között. A második rész a tudományalatti dilettáns nyelvészet kritikája.”

Az első vállalás teljesítése igen hasznos, és minden olvasótól köszönetet érdemelő munka. Rédei Károlynak sikerült röviden, tömören, és a nyelvészetben nem, vagy nem nagyon járatos olvasó számára is közérthetően összefoglalni mindazt a tudást, amit a finnugrisztika jeles művelői az elmúlt évtizedekben összegyűjtöttek.

Rédei ismételten hangsúlyozza, hogy nyelvészeti, nyelvtörténeti munkát ír nyelvészeti kérdésekről beszél, – e terület módszereinek segítségével – és a magyar nyelv eredetét kutatva csak erről a kérdésről beszélhet. Célkitűzését azért is fontos kiemelni, mert e ponton léptek tévútra azon szerzők, akikkel a mű második része foglalkozik. Az itt szereplők általában nem nyelvészek, „monomániás fixa ideától vezérelve s ábrándképeket, lázálmodokat kergetve gyártják elméleteiket a magyar nép és nyelv eredetéről, ősi dicső múltjáról, előkelő kapcsolatairól”. Tudósaink többsége a „kutyaugatás nem hallik az égbe” elvet követve nem foglalkozik az ilyen nézetekkel, ám közben „a könyvkiadói liberalizmus jóvoltából oly mértékben elburjánzottak a szubkulturális, áltudo-

mányos téveszmék, hogy szót kell emelnünk a tudományos ismeretterjesztésünk elposványosodása ellen.” Az e nézetet valló kevesek ars poeticáját Rédei Károly így összegzi: „Az áltudományos nézetek egy-egy szekta körén belül maradvá ártalmatlanok, ám onnan kilépve, szélesebb körben elterjedve a magyar azonosságtudatot veszélyeztethetik. Ez az a határ, amikor a tudomány nem maradhat közömbös, a tudományos igazság, a tudományos ismeretterjesztés és helyes nemzeti tudatformálás érdekében fel kell vennünk a harcot a téveszmék ellen.”

Sorra veszi e torzulások mindegyikét fajtánként csoportosítva őket, kezdve a magyar, mint ősn nyelv elképzelésen, folytatva a török-magyar, a magyar-török (hun, szkíta stb.) és sumer-magyar rokonításokon, és végezve a magyarvallás alapítással. Szembenéz mind a múlt homályába vesző szerzők, mind a ma felkapottak (Bakay Kornél, Kiszely István) nyelvészeti tévedéseivel, és rendre megcáfolja azokat. Teszi ezt úgy, hogy csak a szerzők nyelvészeti tévedéseivel foglalkozik, és a többi kérdést nem bolygatva az adott szakterület illetékeseire bízva. Az olvasó csak reménykedhet, hogy más érintett tudósok is hamarosan leteszik az asztalra hasonló minőségű műveiket...

(Balassi Kiadó
Ára: 1200 Ft)

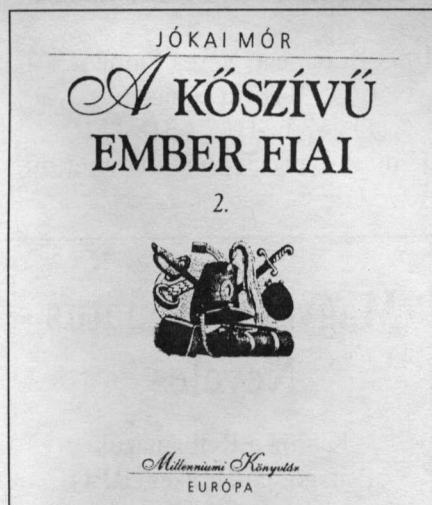

KOVÁCS I. GÁBOR

MILLENNIUMI KÖNYVTÁR

(Irodalmunk gyöngyszemei elegáns külsővel olcsó áron)

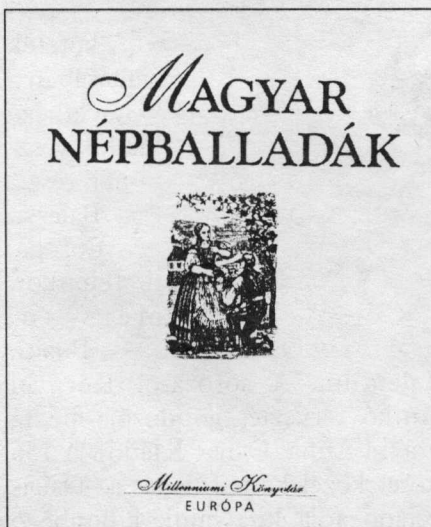

Szívet melengető, biztató tett a Millenniumi Könyvtár sorozatának kiadása. A tervek szerint 156 kötetes válogatás lesz ez a magyar irodalom gyöngyszemeiből. Köszönhetően a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma támogatásának, a mai könyvárakhoz képest olcsón s választékos külsővel jelennek meg e sorozat darabjai. Kemény fedéllel, egységes karcsú formátumban készül valamennyi, s az elegáns vajsínű borítót egy-egy szép, a könyv tartalmát, hangulatát jelző fametszet díszíti.

Az eddig megjelent 36 kötet ára egyenként 500 forint. Az idén júniusig tervezett újabb 40 kötet ára 590 forint lesz. Jó kötésű, az erősebb igénybevételt is tűrő, tartalmas könyvért ez nem sok pénz. Iskoláink könyvtárai most kedvező áron szerezhetnek be számos kötelező olvasmányt s látókörtágító, a magyar műveltségi kánonba beletartozó alapművet. A sorozat számos kötete iskolai jutalomkönyvnek is kitűnő. Akár versenyek díjaként, akár év végi ajándékként. Még azt is el tudom képzelni, hogy előrelátóan takarékos iskolák nemcsak a könyvtáruk számára vásárolnak, hanem egy-egy fontos kötetből nagyobb tételben is tartalékolnak későbbi jutalmazás céljára.

A szövegek szépen, megbízhatóan gondozottak, s kiváló irodalomtörténészeink írtak az egyes kötetekbe utószót, 3-4 oldalas, tömör, lényegretörő ismertetést a szerzőről illetve a műről. Végül mindenütt találunk válogatott szakirodalmi jegyzéket. Ezek valóban a legfontosabbakat tartalmazzák.

A már megjelent könyvek közül most márciusban különösen időszerű felhívni a figyelmet Jókai két kötetes regényére, a *Köszívű ember fiaira* (C sorozat 28-29.). A legjobb értelemben felfogott magyar nemzeti mitológia alakításában oly nagy szerepet ját-

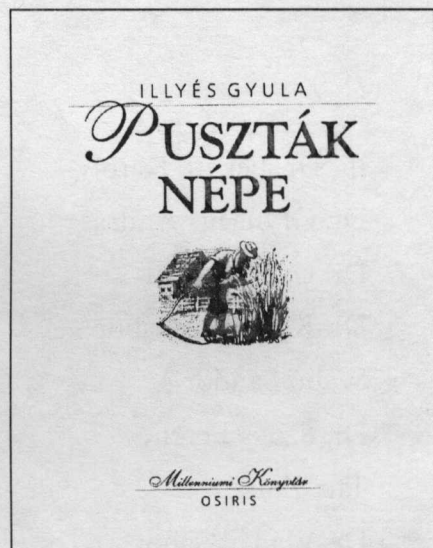

szó műhöz Fábri Anna írt szép utószót. Egészen kivételes élményt jelent a *Magyar népballadák* kötete (C 31.). Nemcsak a balladák szövegét közli, hanem, tekintettel arra, hogy eredendően énekelt műfajról van szó, hozzá a dalamok kottáit is. Az utószó terjedelme is meghaladja a sorozatban szokásost. Az európai balladákról hatalmas monográfiát író Vargyas Lajos húsz oldalba tömörítette a legfontosabb tudnivalókat. Jól képzett, a szakirodalmat rendszeresen olvasó magyar tanároknak is sok újdonság van benne. Ezt a kiadványt különösen ajánlom jutalomkönyvnek.

Költőink közül eddig *Balassi Bálint*: Összes versei jelentek meg (C 33.). A tervek között szerepel Csokonai versei, Fazekas Ludas Matyija, egy-egy kötetben Petőfitől a János vitéz és Az apostol illetve Aranytól a Bolond Istók és a Nagyidai cigányok. Szabó Lőrinc Tücsökzenéjét két kötetben adják majd ki.

Drámai irodalmunkból kézbe vehető már *Vörösmarty Csongor és Tündéje*, (B 14.), *Madách Mózes* (B 15.), *Csokonai Karnyónéja* (C 30., benne van a Dorottya is) és *Balassi Bálint Szép magyar komédiája* (C 34.). Hamarosan megjelenik Katona Bánk bánja és *Madách: Az ember tragédiája*.

Mikszáth Kálmántól megjelent az *Új Zrínyiász* (A 5.) és a *Beszterce ostroma* (C 25.). Mikszáthtól várhatunk még több kisregényt, regényt, novelláskötetet. Nagyon jó novellaválogatások lesznek Jókaitól is. Móricztól megjelent *Az Isten háta mögött* (A 12.) és az *Árvácska* (B 19.). Számíthatunk több Krúdy, Kosztolányi, Gárdonyi, Móra és Tömörkényi kötetre. Németh Lászlótól megjelent a *Gyász* (A 10.) és az *Iszony* (C 26-27.), Tamási Árontól a *Bölcső és Bagoly* (A 7.), Illyés Gyulától a *Puszták népe* (A 9.). Nagyon örülhetünk *II. Rákóczi*

Ferenc Emlékiratainak (C 32.) s az olyan újrafelfedezésnek, mint a népi írók köréhez kapcsolódó *Szabó Zoltán* könyve, a *Szerelmes földrajz* (B 21.). Iskolai oktatásban is jól használható, identitás alakító gyönyörűséges olvasmány ez. A teljes sorozatban több ehhez hasonló meglepetés, felfedezés is van illetve lesz. Nem vagyunk viszont teljes egészében meggyőződve arról, hogy a felfedezés szándékával beemelt művek mindegyikének tényleg ott van a helye a magyar alapműveltségben, abban a bizonyos nemzeti kánonban.

Összességében azonban nagyon-nagyon örülhetünk és örülünk is ennek a vállalkozásnak. Darabonként is s teljes sorozatként is melegen ajánljuk

iskoláink könyvtárainak, tanárainknak, lelkészeinknek, tanulóinknak s minden kedves olvasónknak. Érdemes igyekezni, mert a példányszámok nem igazán magasak, a tízezret általában nem haladják meg.

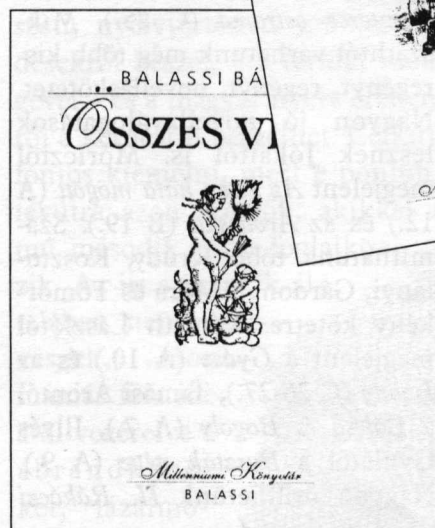
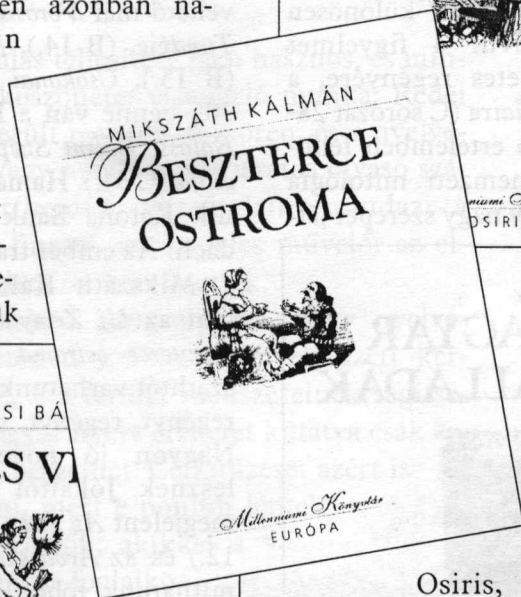
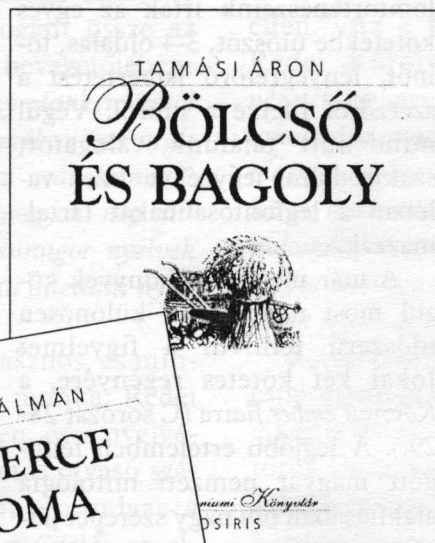
vezmény 30%, tehát 92400 Ft helyett csak 65000 forintot kell fizetni. A teljes sorozat részletei illetve a kedvezmények felől érdeklődni lehet az Osiris Könyvklubban:

1053 Budapest, Veres Pálné u. 4-6.

Telefon és fax:

(1) 267-6241, (1) 318-2516.

E-mail: osiris3@mail.datanet.hu.

A kötetek kiadásában a következő kiadók vesznek részt: Balassi, Európa, Jelenkor, Magvető, Püski,

Osiris, Talentum. A sorozatot Környei Anikó tervezte, gondozója pedig Dávid Anna (Osiris Kiadó). A 156 kötet közel kétharmadát az Osiris Kiadó adja ki. Náluk különböző konstrukciókban 10-30%-os kedvezmények kaphatók. Pl. az egész sorozat megrendelése esetén a ked-

Magyar Refomátus Nevelés

Kiadja a Református Pedagógiai Intézet (RPI)
Felelős kiadó: *Papp Kornél*
Felelős szerkesztő: *Tóth Ida*
Szerkesztőségi titkár:
Junek Tímea

1146 Budapest, Abonyi u. 21.

Postacím:

1440 Budapest 70., Pf.: 5.

Tel./fax: 06-1-351-9842

E-mail: refpedi@elender.hu
suli5142@bp.sulinet.hu

Tördelés: TIBOGRAPHIA STÚDIÓ

Tel.: 06-30-962-5582

ISSN 1585-7565

Nyomdai munkák: MA-MO BT.

Megrendelni

a 2000/2001. tanév számait
a kiadó címén lehet.

Megjelenik évente
kilenc alkalommal

SZÁMUNK SZERZŐI:

ifj. Dr. Fekete Károly
Dr. Grynaeus András
Dr. Győri István
Dr. Kovács I. Gábor
Szabó Sándor
Dr. Szűcs Ferenc
Tarr Zoltán
Dr. Vladár Gábor

rektor (Debreceni Hittudományi Egyetem)
régész, középiskolai tanár (Baár-Madas Református Gimnázium)
teológiai tanár (Sárospataki Ref. Kollégium Teológiai Akadémiája)
egyetemi docens (ELTE BTK)
igazgató (kiskunhalasi Baksay Sándor Református Gimnázium)
tanszékvezető egyetemi tanár (KGRE Hittudományi Kar)
a Budapesti Ref. Egyetemi és Főiskolai Gyülekezet egyetemi lelkésze
dékán (Pápai Református Teológiai Akadémia)